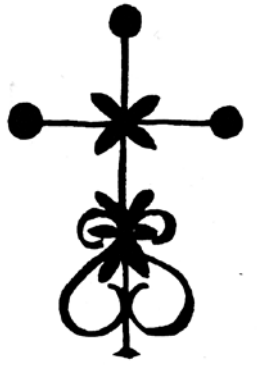

TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 1
2022

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Liedon srk

UKRAINAN SODASTA TARVALAN RAUHAAN

Svitlana Kozik ja Fedir Stepanets lähtivät pakomatkalta Ukrainan Pohjois-osasta, pienestä kylästä Lutskin ja Kiovan välissä. Venäjä oli hyökännyt Ukrainaan vajaa viikkoa aiemmin. Ilmahälytykset ja lähellä sijainnut, käytöstä poistettu sotilastukikohta aiheuttivat henkeä salpaavaa pelkoa ja huolta lasten turvallisuudesta. Matka Puolan rajalle oli raskas ja vaikea. Jälkeenpäin ajatellen Kozik mielti, miten järjestöntä oli paeta polkupyörillä, kun pakoa autolla yrittäneitä perheitä löydettiin telotettuina. Odotus Puolan rajalla kesti päiviä. Tiellä lojui matkalaukkuja, kasseja ja eläinten kuljetuslaatikoita. Puolalaiset vapaaehtoisjärjestöt keräsivät hylättyjä lemmikkejä suojaan. Puolan puolelle päästyään Kozikilla ja Stepanetsilla ei vielä ollut mitään tietoa mistä he löytäisivät perheelleen turvapaikan, yöpaikka löytyi kahdeksi yöksi bussiaseman lähellä olevasta liikuntasalista.

”Tällä bussilla pääsee Suomeen” ilmoitti mies bussin vieressä. Stepanets ilmoitti vaimolleen, että tuohon bussiin me haluamme. Kozik oli kauhuissaan Suomen ja Venäjän välisestä rajasta. Stepanets sai hänet rauhoitettua ja vakuutettua päätöksestään kertomalla lukeneensa paljon Suomen historiasta, talvi- ja jatkosodasta; Suomessa asuu urhea kansa.

Kozikin, Stepanetsin ja muiden Ukrainasta henkensä edestä paenneiden matkatessa kohti Suomea, oli Tarvasjoen vanhan kunnantalon, Tarvalan omistaja Eric De Wit saanut puhelun, jossa pyydettiin majoitustilaa Ukrainan pakolaisille. Ericillä oli käytössä runsaasti tyhjiä huoneita, iso sydän ja luottavainen mieli, että kaikki onnistuu, niin hän vastasi kyllä. Eikä hän ollut väärässä. Samana päivänä Eric julkaisi Tarvalan Facebook sivuilla ilmoituksen, että hän on luvannut majoittaa useita ukrainalaista tulevalle viikolla ja tarvitsee onnistuakseen apua. Tämä oli lähtölaukaus tarvasjokelaisten yhteiselle voimainponnistukselle.

Lauantaina 5.3.2022 Tarvalassa oli toistakymmentä vapaaehtoista siivoamassa ja järjestelmässä. Lauantaina illalla päädyttiin siihen, että Tarvalan Facebook sivuja aletaan käyttämään vahvemmin tiedottamisessa ja avun pyytämisessä kyläläisiltä, sillä työtä oli paljon. Sunnuntaina 6.3 oli kutsuttu kaikki kynnelle kykenevät kyläläiset siivoamaan ja sisustamaan Tarvalaa

Tarvalan pihalla Svitlana, Fedir ja lapset.

ja Facebookin kautta kerättiin lahjoitustavaraa aina huonekaluista keittiöhanoihin ja hygieniatuotteisiin. Viestintä todella toimi ja pienen kylän tapaan kilautettiin kaverille ja pyydettiin apuun. Monet paikalliset ammattilaiset kävivät korjaamassa ja asentamassa Tarvalaa asumiskuntoon, päivän aikana saapui ihmisiä omine siivousvälineineen ja talo puhdistui ja järjestyi muutamassa tunnissa. Paikalla oli kymmeniä vapaaehtoisia. Puhelin soi kuumana, ovista kan-

nettiin lahjoitustavaraa. Liedon Seurakunnan ja SPR:n vapaaehtoiset olivat mukana heti ensi hetkestä ja varmistivat, että tulijoille on ruokaa tarjolla. Oli mahtava tekemisen meininki.

Kuuden aikaan illalla paikalla olevat vapaaehtoiset totesivat, että Tarvala on valmis vastaanottamaan tulijat, jotka olivatkin tulossa jo saman iltana. Paikalle saatiin ukrainan- ja venäjän kielen tulkit, kahvi ja leivät olivat valmiina. Tervetuloa!

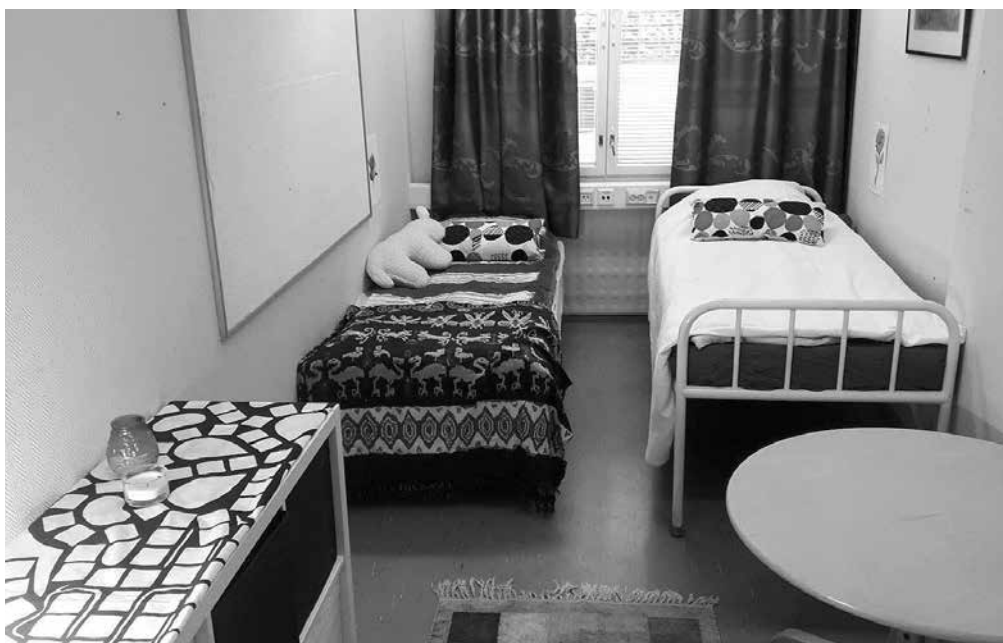
Kozikin, Stepanetsin ja heidän lastensa lisäksi Tarvalaan saapui 6 muuta aikuista ja 3 lasta. Matka oli ollut raskas, lapsia pelotti. Lapset odottivat edelleen, koska ilmahälytys alkaisi soimaan ja pitäisi mennä turvalliseen paikkaan pommeilta. ”Olimme mieheni kanssa niin helpottuneita ja onnellisia nähtyämme, minne meidät kuljetettiin. Emme osanneet odottaa pääsevämme näin rauhalliseen ja ystävälliseen kylään. Heti ensihetkestä tuntui kuin olisin saapunut kotiin.” Kertoo Kozik. Ukrainassa Svitlana Kozik on toiminut laboranttina lääketeollisuudessa ja Fedir Stepanetsilla oli kalastustarvikeliike.

Vapaaehtoisille ilmeni hyvin pian heidän saapumisensa jälkeen, että työ ukrainalaisten hyväksi oli vasta alussa. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa, elintarvikkeiden pyytäminen ja noutaminen monta kertaa viikossa, eri kohteista, lahjoitustavaroiden pyytäminen,

vastaanottaminen ja järjestely. Vapaaehtoisista muodostui myös päivystysrinki, joka on urkainalaisten tukena päivittäin. Tämän lisäksi alkoi painamaan huoli, miten varmistetaan asukkaille riittävä monipuolinen ravinto ja miten hoidetaan Tarvalan kiinteistön nousevat kulut. Onneksi apuun tuli Suurilan kyläyhdistys, joka käynnisti K-Market Taatelissa merkittävän lahjakorttitempauksen ja Tarvasjoen Lions Club käynnisti pienkeräyksen. Lähes kaikki Tarvasjoen yhdistykset, monet yrittäjät ja yksityishenkilöt ovat olleet mukana tässä turvapaikan luomisessa ja ylläpitämisessä Tarvalan asukkaille. Siitä iso kiitos kaikille!

Kozik kertoo miten kiitollisia he ja muut Tarvalan asukkaat ovat olleet saamastaan avusta. Sekä Kozik, että Stepanets löysivät töitä melko nopeasti. Osa maaliskuussa saapuneista ukrainalaisista on jo lähtenyt Tarvalasta jatkamaan elämäänsä toisaalle, osa yrittää myös työllistyä lähistöltä Kozikin ja Stepanetsin tavoin. Lapset opiskelevat suomen kieltä yhtenäiskoulussa, aikuiset sekä Turussa että verkko-opintoina. Joka kerta, kun heitä käy tervehtimässä Tarvalassa, kuulee aina vain enemmän suomenkielisiä sanoja lauseiden joukossa. Siitä Kozik kertoo olevansa varma, että Tarvasjoki on kylä, johon he haluavat jäädä ja kasvattaa lapsensa.

Kirjoittajat
Nina Suominen ja Jaana Marjomaa

Uusi väliaikainen koti Suomessa.

50 VUOTTA MUKANA RAKENTAMASSA KOTISEUTUA

MUISTELLEN MITEN MINUSTA TULI RAKENTAJA

1. Taustani ja lapsuus

Ikämittariin on kertynyt jo jonkin verran vuosia, tasalukema tänä vuonna ei kuitenkaan kymmeniä. Osaltani on ollut onnekasta saada olla mukana runsaat 50 vuotta rakentajana ja suunnittelijana Turun seudulla ja kotipaikkakunnalla Tarvasjoella.

Näkökulma on tietenkin pitkälti kohde- ja henkilökeskeinen. Pyrin ensiksi esittämään vähän taustoja vuosien varrelta, lapsuutta ja nuoruutta. Kalervo Mäkinen, Tarvas lehden päätoimittajana pyysi valottamaan, mistä rakentamisen ”vimma” on osaltani peräisin ja jatkuu edelleen. Rakentaminen on ennen kaikkea yhteistyötä ja ihmisten välistä kommunikointia, tekniikan soveltamista sekä ratkaisujen yhteensovittamista, jotta rakennus vastaisi asetettuja tavoitteita. Se opettaa nöyryyttä, elämän ikäistä oppimista.

Elämme Suomessa ja Euroopassa hyvin poikkeuksellisia aikoja, joita ei 2. maailmansodan jälkeen olla koettu. Ukrainan sodan vaikutuksesta Suomi ja Ruotsi hakevat puolustusliitto Naton jäsenyyttä. Meidän kaikkien myötätunto ja auttamishalu ovat Ukrainan puolella. Miten raakalaismaisesti hyökkääjä tuhoaa ihmisiä, lapsia, naisia, vanhuksia. Tiedotusvälineet välittävät meille näkymiä, joita rakentajana olen kauhistuneena katsonut. Kovalla työllä rakennettua ympäristöä tuhotaan systemaattisesti: asuntoja, kouluja, sairaaloita, arvorakennuksia ja infraa yms.. Ukrainalaisia voi vain ihailla. Lapset ja naiset lähtevät ja lähetetään sotaa pakoon, miehet jäävät pääsääntöisesti puolustamaan maataan järjetöntä vihollista vastaan. Kotipaikkakunnalla tyhjilleen jääneeseen kunnantaloon saatiin turvapaikka parille kymmenelle Ukrainan pakolaiselle. Pakolaiset kiittävät saamastaan avusta, useat hakeutuvat töihin. Sopeutumisessa on myös auttanut, aikaisemmin kausityössä olleet ukrainalaiset.

Elämässä kaikki riippuu kaikesta, usein toinen johtaa toiseen. On asioita, joilla on merkitystä tulevaan. Niinpä lapsuus- ja nuoruusvaiheilla sekä perhetaustalla on suuri, jopa ratkaiseva merkitys siihen miten elämä menee aikuisena. Sattumalla eli onnella on myös osuutensa, voisi puhua jopa johdatuksesta. Näillä on ollut itselleni keskeinen merkitys aikuisena, suunnittelijana ja yrittäjänä vuosien saatossa.

Isoäitini Fiina oli kuollut 1944 elokuussa, jatkosota oli loppuvaiheessa. Isäni oli hautajaislomalla sodasta. Päivänvalon näin Heidekenin synnytyslaitoksella 1945. Muita lapsia ei perheeseen siunaantunut, olin siis ”ainoa kakara”.

Isä oli ammatiltaan seppä kuten hänen isänsä Jalmari. Äiti oli karjakko ja tehdastyöläinen. Sodan jälkeen he asettuivat isän kotipaikkaan Hirsinummeen. Isä jatkoi isän perintönä pajaa. Ainoa veli Lauri oli kaatunut jatkosodan alkupuolella -41. Kengitystöitä ja hevosvälineitten tekoa sekä korjausta olikin vuosikymmenen loppupuolelle runsaasti, osittain myös siirtolaisväestön takia. Äiti piti lehmää ja muutamaa

porsasta ja kanaa, niin kuin oli tapana pienissä ”tölleissä”, maata oli vain n. 0,5 ha. Sepäntyöt alkoivat vähentyä nopeasti, kun maatalous alkoi koneistua ja traktorit syrjäyttivät hevosen. Paja olisi tarvinnut toimialan muutoksen ja laajenuksen konekorjaamoksi. Perheen päätöksenä oli Turkuun muutto investoinnin sijasta syksyllä 1950.

Ensivuodet ”pajanpakalla” ja ensimmäiset muistikuvat ajoittuvat sinne 1949-1950 vuosien paikkeille. Hirsinummen pajasta ja itsestäänkin liittyvistä tapahtumista on kertonut edesmennyt Eino Johannes Samsten: Tarvaslehti 2/2013. Hän on kirjoittanut ansiokkaasti kotiseutulehden menneinä vuosina monia paikkakunnan historiasta kertovia, mielenkiintoisia kirjoituksia.

Äiti ja isä olivat tehdastyössä kuten ennen sotia. Äiti Kupittaa Savi Oy:ssä kattotiilien tekijänä ja isä seppänä Arvi Ahti Oy nimisessä rakennusliikkeessä. Siihen aikaan rakennusliikkeet valmistivat itse paljon metalliosia rakennuksiin ja pitkälti omistivat rakennuskoneet ja -välineet. Koneiden ja työvälineiden huolto ja korjaus tehtiin omissa pajoissa.

Turkuun muutto ei ollut totaalinen siirtyminen maalta kaupunkiin, vaan viikonloppuina usein käytiin kotona Tarvasjoella. Linja-autoyhteydet Turkuun olivat hyvät. Liedonperäntietä kulki arkipäivisin puolisen kymmentä vuoroa Turkuun ja takaisin. Lauantait olivat työpäiviä, työt päättyivät alkuun kello neljä iltapäivällä ja aika pian kello kaksi. Tarvasjoelle tultiin usein puoli neljän autossa. Sen jälkeen alkoi tuvan lämmitely, kamareita ei lämmitetty viikonloppuisin. Sauna oli savusauna pihassa, ja lämmitettiin, paitsi kovilla pakkasilla. Usein talvella, kovilla pakkasilla oli sauna Rekikosken kanssa vuoroviikoin.

Kaupungeissa oli lastentarhoiksi nimettyjä kunnallisia päiväkoteja, mutta niihin oli pitkät jonot ja paikat olivat kysyttyjä, kalliitakin työläisperheiden ansiotasoon verrattuna. Turussa olin alkuun äidin veljen vaimolla päivähoitossa, mutta aika pian halusin ”avainlapsiksi”, mikä oli aika yleistä silloin. Asuimme vuokralla Itäharjun Peronkadulla pientaloalueella, suhteellisen lähellä vanhempien työpaikkoja. Vuokraisäntäparilla oli kasvihuoneita. He työskentelivät kotona ja satunnaisesti katsoivat myös perään. Silloin tunnettiin enemmän yhteisöllistä vastuuta naapureista, nyt ollaan hyvin yksilökeskeisiä, naapurin asioihin ei sotkeennuta. Äiti ja isä kävivät ruokatunnilla (klo 11-12) kotona. Äiti oli myös vuorotyössä, vuoro alkoi klo 14.

Työpäivisin meitä oli iso lapsiporukka, usein yli kymmenen, mukana oli jo koulussa olevia, vanhempia lapsia. He katsoivat myös nuorempien perään. Kuljimme ja leikimme Peronkadun itäpuolella, läheisyydessä olevalla Kanervamäellä. Se oli vielä rakentamatonta 50-luvulla. Siellä sijaisi vanhoja kivilouhimoita ja Packalenin yleinen sauna. Varhaista majarakentamistakin esiintyi. Useita kertoja kävin kummankin

Perhekuva 1940-luvun lopulta.

työpaikoilla, kun aika tuli ”pitkäksi”, Virallisesti sinne ei saanut mennä, mutta ei se täysin ollut estettykään. Leikin usein isän työpaikan piha-alueella erilaisten rakennuslaitteiden kanssa. Olisiko tällä ollut vaikutusta myöhempään rakennusammattiin, ainakin rakentaminen tuli tutuksi jo varhaislapsuudessa.

Kansakoulun aloitin 1952 Turun Nummen koulussa, jonka ensimmäinen luokka oli sijoitettu Kolerahautausmaan vieressä olevaan, 1934 rakennettuun ja nyt jo purettuun Itäharjun seurakuntataloon. Turusta muutettiin takaisin 1953 Tarvasjoelle, kun halusin aloittaa syksyllä kansakoulun 2. luokan Tarvasjoen Euran koulussa, olin kyllästynyt kaupunkielämään ja niin taisi olla äitinikin, koska vanhemmat siihen suostuivat.

Isä ja äiti kävivät töissä Turussa maallemuuton jälkeen. Aamulla lähtö Liedonperäntietä kulkevassa Kyrön Linjan työläisvuorossa klo 5.40 ja paluu iltapäivällä 17.20. Sen jälkeen isällä usein vielä oli ”virapelinä” hevosen kengitys, kun niitä vielä taloissa oli. Äiti kävi muutaman vuoden töissä Turussa Tarvasjoelta ja isä vuoteen 1964, kuolemaansa asti. Kotiin jäätyään äiti aloitti karjanpidon, ”laiskana” ei oltu. Tyhjiälläan olevaan navettaan hankittiin lehmä 1954 ja toinen lehmä jo seuraavana vuonna. Isälle tuli niistä heinien tuontia tai jotain karjaan liittyviä huoltotöitä töiden jälkeen. Silloin vanhemmat Suomen tölleissä tekivät työtä vuorotta, vapaa-aikaa ei juurikaan tunnettu.

Elämään oltiin kuitenkin hyvin tyytyväisiä. Naapureissa vierailtiin usein ja kutsumatta, arki-iltaisinkin, varsinkin kesäaikaan, kun päivänvaloa oli pitkään. Aikaa ja jaksamista riitti suuresta työtaakasta huolimatta. Erityisen maininnan ansaitsevat perheenäidit, varsinkin monilapsisten perheitten. 50-luvulla ei ollut nykyajan koneita apuna, puut, vesi kannettiin sisään ja laskiämpäri (jätevesi) ulos. Aika usein se oli osa sika-ruokaa. Elämä maaseudulla oli tosi ekologista ja kestävä. Puuhellalla, leivin- ja paistinuunissa valmistettiin ruoka. Asuinhuoneissa oli puulämmitteiset uunit, jotka oli talvisin päivittäin lämmitettävä. Pyykki pestiin käsin, pakkasella savusaunassa, jonka kiukaalla oli malmipata veden lämmitykseen. Pyykit ripustettiin ulos narulle melkein jäätyneenä. Leipä leivottiin itse. Jouluksi äiti teki uunimakkarat, kun sika oli teurastettu ja saatu suolet. Käymälä oli ulkona. Naapurin, Rekikosken kanssa oltiin paljon keskinäisessä kanssakäymisessä. 10 lapsisessa perheessä riitti työtä. Ilmari Rekikoski toimi sosiaalilautakunnan puheenjohtajana, ja joutui paljon hoitamaan päivällä asioita. Maapaikka oli pieni, muutama hehtaari maata ja hevosella tehtiin maatyöt ihmisvoimin.

Kasvoin pitkälti veljesten (7 poikaa ja kolme tytärtä) ohessa. Aika kului yhteisissä leikeissä ja yleisurheilussa, jota harrastettiin päivittäin. Rekikosken sahanpuru-jääkasan ympärillä oli suorituspaikat. Purukasassa säilytettiin joesta talvella otettuja jäitä. Niitä käytettiin kesällä vastalypsetyn maidon jäähdytykseen, kyse oli siis luonnonmukaisesta kylmäakusta. Jääkasat olivat yleisiä lehmänpidossa. Kävimme ongella sekä uimassa Paimion- ja Tarvasjoessa lapset keskenään. Talvella hiihdettiin, pelattiin joskus jääkiekkoa Äijälän lammella, itse kolattiin lumet pois. Koulumatkat kuljettiin jalan, talvella hiihtäen. Ei kuviteltukaan, että vanhemmat ”veisivät harrastuksiin”. Liikuimme omaehtoisesti, milloin kasvimaalta tai sokerijuurikaspelloilta pääsimme. Ei tullut mieleen, että vanhemmat olisivat kuljettaneet harrastuksiin, kuten yleinen käytäntö nykyään on, aina vanhempien ”uupumiseen” asti. Autoja oli vain muutamia paikkakunnalla, ne taloissa ja virkaihmisillä sekä herrasväellä. Minulla sentään oli äidin vanha polkupyörä, se oli ilman vaihteita, ja ketjuveto päästi.

Ainoan mukulan ”särmät” hioutuivat naapurin lapsijoukossa. Joukkokasvatus oli välillä aika suoraviivaista, ja oppi, ettei veljesten välisiin asioihin kannattanut sotkeentua. Seuraava kuvaa sen ajan elämän ulkoista niukkuutta. Meillä pojilla 50-luvun puolivälissä oli tapana kesäaamuisin lähteä kalaan 4-5 aikaan, ennen kuin muu väki heräsi kuuden maissa. Jotta emme herättäneet muita, yövyimme Rekikosken navetanvintillä heinäpölkässä. Puhuimme monista asioista ja pikkupoikien unelmista. Aika usein kehiteltiin teemaa, mitä tehtäisiin, jos meillä olisi paljon rahaa. Tuloksena oli usein, että ostettaisiin kaupasta paljon lauantaimakkaraa ja punakuorista juustoa. Makkara ja juusto olivat juhlaruokaa, sitäkin rajallisesti. Suurilapsisen perheen talous oli tiukkaa, minulla ainoana kakarana oli paremmi, silti ei määrättömästi kauppaan rahaa ollut. Tämä niukkuus oli luonnollista ja oltiin elämään tyytyväisiä. Niukkuudesta emme ahdistuneet, voisi sanoa päinvastoin. Se antoi voimaa, kiitollista mieltä sekä yrittämisen halua, toivon paremmasta huomista. Vanhemmat tekivät työtä vuorotta perheensä eteen, se oli elämää. Partio ja nuoriseura tulivat harrastuksiini 50-luvun loppupuolella, kestäen lähes 10 vuotta. Näillä harrastuksilla on ollut merkitystä myöhemmässä elämässä. Rakentaminenkin orasti jo, rakensin vanhoista rakennuspurku materiaaleista ”kopin” takapihalle, siinä 50-luvun puolivälin paikkeilla. Yövyimme siellä poikien kanssa, se oli pysyvä useampia vuosia.

Emme me niin tunnollisia ja ”järkeviä” olleet lapsena ja varhaisnuoruudessa. Kyllä nuhteetto-

Luokkakuvaa Elisenvaaran keskikoulun ajalta.

muuden rikkeitä aina sattui. Varsinkin joukossa tuli monia kolttosia tehtyä. Työnteon kunnioittaminen, ahkeruus, rehellisyys, ja työllä ansaittavat, tarvittavat hyödykkeet olivat itsestään selvyys. Se oppi meni perille ja oli osa elämän kasvatukselta. Yksilöllä on vastuu omasta elämästä, perheestään ja lähimmäisistä sekä yhteiskunnasta, ei yhteiskunnalla vain velvollisuuksia kansalaisia kohtaan, kuten usein nykyisin.

2. Nuoruus
Aloitin oppikoulun 1956 Kyrön Elisenvaaran Yhteiskoulun keskikoulussa kansakoulun 4. luokan jälkeen. Kansakoulu oli ilmaista, mutta oppikoulussa oli suhteellisen suuri lukukausimaksu. Isä ja äiti joutuivat tinkimään monista perustarpeistaan. Koulumenestykseni keskikoulussa ei ollut häävi, monet muut asiat kiinnostivat ja veivät lukuhaluja. Keskikoulu sentään tuli suoritettua.
Kun ymmärrystä on tullut lisää, olen monasti miettinyt, miten koville vanhemmat joutuivat

säästäessään lukukausimaksuja, vastineenaan huono koulumenestys. Työläisperheissäkin ymmärrettiin koulutuksen tärkeys tulevassa elämässä. Kaikilla ei kuitenkaan ollut varaa kouluttaa lapsiaan, vaikka hyvällä koulumenestyksellä sai stipendejä sekä avustuksia kunnalta, muitakin apuja alkoi yhteiskunnalla olla. 1960-luvulla elämän meno maassamme alkoi muuttua melkoista vauhtia. Maaseutukin alkoi vaurastua, tuli televisio, mopot, alkoi autoistuminen, muutto kaupunkeihin sekä Ruotsiin kiihtyi. Kun vertailee vuoden 1959 Suomea 1969 Suomeen, ero on huima. Elintaso nousi, mutta samalla selväpiirteiseen ja jälleenrakennettuun elämään tuli epävarmuutta, ennen muuta rakennemuutos maalta- ja maastamuutto. Työttömyys 60-luvun lopulla oli seurausta ylikuumentuneesta jälleenrakennuskaudesta ja voimallisesta rakentamisesta.
Suomi oli mukana rauhanturvaoperaatioissa Lähi-idässä. Muistan kun Rekikosken Simo oli

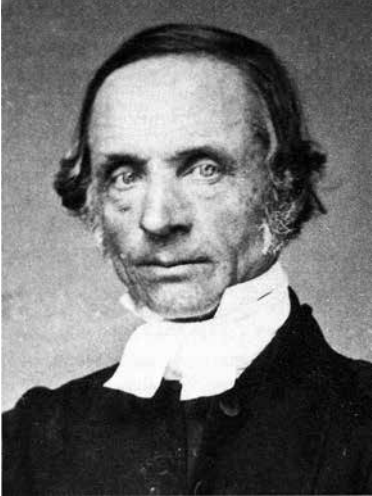
YK:n joukoissa Kyprokseella -64, (Tarvas 2/12) ja pikkuveli Tapio muutama vuotta myöhemmin. Suomi liittyi vapaakauppajärjestö EFTAan 1961 ja OECD:n jäseneksi 1968. Tämä helpotti hieman suomettumispuheita Euroopassa. Urho Kekkone sai Saimaan kanavan auki. Hänet valittiin kolmannelle kaudelle 1968 joka päättyi 1974. Tämän kauden jälkeen presidenttiys jatkui vielä 8 vuotta. Televisio, kutisti maailman. Tarvasjoella, Varsinais-Suomen maaseudulla ja koko Suomessa nuorisoseura koki voimakkaan renessanssin 60 luvun alkupuolella, kun suuret ikäluokat tulivat tanssi-ikään. Olin mukana tanhuporukassa, näytelmäkerhossa sekä useissa laulujuhliissa. Tanssilavakulttuuri kukoisti. Olin mukana Vuorilinnasta alkaneessa tanssien järjestämisessä, joka myöhemmin johti osana Tarvashovin rakentamiseen. Tarvashovin rakentamisessa en ollut mukana, koska olin juuri taloiden kuumimmissa vaiheissa armeijassa. Tuli Beatles ja rautalankamusiikki, mutta pysyin us-

kollisena tangolle, joita tilastojen mukaan 1964 tehtiin enemmän kuin koskaan aiemmin tai myöhemmin. Oli myös kansanmusiikin nousu. Kaustisten musiikkijuhlilla oli 1968 yli 20 000 kävijää. Konsta Jylhä purpuripelimanneineen vieraili Ruisrockissa 1970 ja vähän myöhemmin Tarvas-Hovissa.
60-luvulla tapahtui elämäni kannalta suuria keskeisiä tapahtumia. Tärkein oli 1966 kohtaaminen vaimoni Irjan kanssa ja siitä alkanut yhteinen matka, joka tähän mennessä on kestänyt 51 avioliittovuotta. Muita tärkeitä tapahtumia 60 luvulla kronologisessa järjestyksessä ovat olleet: keskikoulun päättyminen, isäni kuolema, työelämäni eli rakentamisen alkaminen, armeija, teknillisen koulun alkaminen. Niistä yritän jatkaa seuraavissa Tarvas-lehdissä.

Harri Hirsinummi

HENKILÖITÄ TARVASJOEN HISTORIASTA

Kerroimme Tarvasjoen historiaan liittyvistä henkilöistä jo ajalta 1316 -1800 Tarvas-lehden numerossa Tarvas 2 / 2020. Jatkamme nyt heitä muistellen 1800-luvulla.
Lars Adolf Prytz (s. 16.9.1790 Tarvasjoki, Juva, k.28.3.1863 Tukholma) Hän oli Juvan viimeisen kapteenin poika. Tultuaan ylioppilaaksi Turussa 1806, hän meni Ruotsiin ja palveli Ruotsin armeijaa yleten siellä everstiksi. Armeijasta erottuaan hän jo yli 60-vuotiaana toimi Gävleborgin läänin maaherrana vuosina 1853-1861. Hänen vuotta vanhempi veljensä Lars Johan Prytz (s.9.4.1759 Juvalla, k. 23.6.1823 Turussa) luki Turussa maisteriksi 1810 ja meni veljensä perässä Ruotsiin lukien itsensä lääketieteen tohtoriksi Upsalassa 1813. Hän palasi Suomeen toimien mm. Suomen lääkintökollegiossa ja Saarijärven piirilääkärinä.

Gustaf Johansson. Kailaan sukukirja.

Gustaf Johansson (s.13.12.1810 Tarvasjoki, k. 9.12.1872 Lempäälä) Kailaan suvun kantaisä. Ehkä parhaiten on hänen elämäntarinansa lyhyesti kerrottu SKS-kansallisbiografiassa näin: ”Johansson-Kailaan suku on lähtöisin Varsinais-Suomesta Tarvasjoen pitäjän Tuorilan kylästä. Siellä olevan Rakkilan eli Vähäkankaan talossa oli 1600-1700-lukujen taitteessa Simo-niminen isäntä. Hänen pojanpojan poika Juho Simonpoika (1759-1843) lähetti nuoremman poikansa Kustaan opintielle. Hänestä tuli pappi Gustaf Johansson, joka kuoli Lempäälän kirkkoherrana 1872 ja oli naimisissa papintytär Johanna Emelie Schalinin kanssa. Lapsia oli paljon (10), ja heidän joukostaan tuli viisi pappia. Näin Gustaf ja Emelie Johanssonin jälkeläisistä kasvoi suku, jonka jäsenissä on kolme arkkipiispaa, mutta myös merkittäviä tiedemiehiä erityisesti filosofiassa ja lääketieteessä sekä liikemiehiä, sotilaita, poliitikkoja, diplomaatteja ja taiteilijoita.”
Gustaf Johanssonista ja Kailaan suvusta on aikanaan laajasti kerrottu Tarvas 1 / 2010 ja Tarvas 2 / 2010, kun suvun kantaisän syntymästä tuli 200 vuotta. Silloin myös suukokouksen

yhteydessä juhlaan saapuneet jäsenet vierailivat syntymäkodin paikalla. Näin olivat myös tehneet aikanaan suvun arkkipiispat Gustaf Johansson, Erkki Kaila ja Mikko Juva.

Adolf Lindman. Tarvasjoen kirjasto 150 vuotta.

Adolf Lindman (s.4.5.1821 Turussa, k. 19.11.1874 Turku). Me emme tätä seurakuntamme viimeistä saarnaajaa ennen kappelioikeuksien saamista, ehkä pidä tarvasjokilaisena, mutta hänen isoisänsä oli Tyllilän Puntarin poika Johan Lindman (1746-1810), joka oli mennyt Turkuun muurarin kisälliksi ja hänen pojastaan Adolf Lindmanista (1781-1835) oli tullut sen ammattikunnan vanhin. Taasen hänen poikansa Adolf tuli Euralle saarnaajaksi 1853 – 1859.
Hän oli innokas historian harrastaja, muisto- ja museoesineiden kerääjä ja kansallinen herättäjä. Hänen Tarvasjoen aikanaan oli Itämainen sota, joka toi paikkakunnalle sotilasmajoituksen, sotasairaalan, sotilashautausmaan ja neljä suurta kruununmakasiinia huollon varastoiksi. Ajan elämän kuvaamiseksi ja tallentamiseksi Lindman kirjoitti päiväkirjan, jota Aulis Oja sanoo kuuluvan Tarvasjoen kirkonarkiston arvokkaimpiin asiakirjoihin. Hän perusti Tarvasjoelle maakunnan vanhimman yhtäjaksoisesti toimineen lainakirjaston 1857. Hänen aikanaan rakennettiin lainamakasiini, nykyinen museo, vuonna 1858, tilattiin ensimmäiset suomenkieliset sanomalehdet ja aloitettiin pyhäkoulu 1857.
Myöhemmin hän, ollessaan Turun linnan vankilan saarnaajana, toimi Turun Tuomiokirkon uudistustoimikunnan sihteerinä ja keräsi suuren määrän Turun linnaan, tuomiokirkkoon ja kaupunkiin liittyviä muinaisaineita museon perustamisen pohjaksi. Hänellä oli oma yli 2000 nidettä sisältänyt kirjasto ja hän oli mukana, kun Turun kaupungin kirjasto perustettiin 1863. Hänen elämäkertansa on tarkemmin kerrottu Tarvasjoen kirjaston 150-vuotishistoriassa: ”Lukeminen saa loistamaan.”
Isak Edvard Sjöman (s. 12.8. 1840 Tarvasjoki, k. 1912 Marttila) Marttilan piirin ni-

Isak Sjöman. Tarvas 2/1998.

mismies. Hän oli syntynyt seurakuntamme kanttorin Isak Sjömanin poikana. Isän tultua Marttilan kanttoriksi, hän kävi koulut Turussa ja valmistuttuaan toimi ensin tuomarien kirjuri- na ja lääninhallituksessa, kunnes 1867 valittiin Marttilan piiriin nimismieheksi. On tunnettua, että hän intomielisenä suomalaisuusmiehenä oli vuonna 1864 tehnyt ja painattanut vuodelle 1865 kalenterin ”Siveä-Kaunoannakka”, jossa oli nimipäiväkalenterissa 352 uutta nimeä. Almanakan painatus oli ankarasti kielletty, sillä keisari oli antanut sen tekemisen Helsingin yliopiston yksinoikeudeksi. Siksi tämä kalenteri jäi ainoaksi, mutta vieläkin sen suomenkielisistä nimistä lienee lähes 100 almanakassamme.
Sjöman tuli nimismieheksi kovien nälkävuosien aikaan, jolloin järjestys ja hätäapu tuli nimismiehen vastuulle. Koska edellisenä vuonna oli kielletty viinan kotipoltto-oikeus, Sjöman kovin ottein lopetti salapolttimot ja pystyi vielä saamaan muutaman säkin jauhoja juuri hajotetun sotaväen osaston varastosta. Näin hän vaivoin sai estettyä nälkäkuolemat ja pidettyä piirinsä ihmiset hengissä. Lujaoitteisena nimismiehenä hän lopetti paikan päällä kylätappelut ja rajariidoissa ja omaisuuskiistoissa hän sai nopeasti ratkaisut. Näin hän sai kovan, mutta oikeamielisen nimismiehen maineen. Toisaalta hänen ankarat otteen- sa ja suora kielenkäyttönsä toi myös vihamiehiä.
Sjöman vaikutti ratkaisevasti kuntien (Tarvasjoki 1869) perustamiseen ja siihen, että joka kuntaan perustettiin kansakoulu (Tarvasjoki 1883). Samoin hän sai jokaiseen alueensa kuntaan perustettua postiaseman (Tarvasjoki 1889). Erityisesti hän ajoi rautatien rakentamista, ja kun rata Turku-Toijala valmistui, myös rataa Turusta Riihimäelle Pietarin radan jatkoksi.
Hetimitä nimismieheksi tultuaan Sjöman perusti paloapuyhdistyksen ja Kunnallisseuran 1887. Sen piiriin perustettiin joka kuntaa palokunta 1888. Kunnallisseura toimi ennen kaikkea maanviljelysseurana, sillä Sjöman halusi uudistaa maatalouden ja karjanhoidon. Seura loppui- kin, kun kuntiin perustettiin maanviljelysseura (Tarvasjoki 1900). Puhelimen tulon 1897 hän

vaikutti myös ratkaisevasti.
Sjömanin aktiivisesta esityksestä Marttilaan tuli ensimmäinen kättilö 1877, kuntien yhteinen lääkäri 1893 ja apteekki 1892. Nyt kun viimeinen rahalaitoksen konttori Tarvasjoella lopetetaan, on hyvä muistaa, että ensimmäinen Tarvasjokea koskenut pankki oli vuonna 1875 perustettu Marttilan Säästöpankki. Sen johdossa Sjöman oli elämänsä loppuun asti.
Todettakoon lopuksi, että Sjöman oli naimisissa kolme kertaa ja hänellä oli 19 lasta. Nyt kun on juhlistu Lotta-järjestön perustamisen 100 vuotta, me muistamme, että Tarvasjoen Lottia johti koko sen toiminnan ajan Sjömanin tytär Helmi Juvakoski. Sjömanin elämäkerta on kerrottu Tarvas 2 /1998.

J.F. Fingerroos. Kuva Erkki Yrjänä.

Johan Fredrik Fingerroos (5.2.1845 – 22.1.1912). Euran Knaapin poika, joka Euran kylän palon (9.5.1857) jälkeen oli isänsä kanssa rakentanut Knaapin talon pois kylästä Härkätien varteen. Hän oli avioitunut vuonna 1875 Emilia Nyströmin kanssa Kätylästä ja he ostivat 1883 Yrjänkylän eli Herrasmannin tilan. Tämä kooltaan 320 ha. tila oli pahoin rappiolla. Seuraavan 20 vuoden aikana Fingerroos kunnosti koko tilan mallikuntoon. Entisen 50 ha. pellon lisäksi raivattiin yli 100 ha. uutta. Tilan kaikki rakennukset rakennettiin uudelle tontille pois jorannasta ylemmäksi. Kahden päärakennuksen lisäksi tehtiin kivinavetta 80 lehmälle ja talli 10 hevoselle sekä muut talousrakennukset.
Koettuaan 1893 voimakkaan uskonnollisen herätyksen, Fingerroos ryhtyi järjestämään joka kesä suuria evankeliumijuhlia, joille tuli tuona voimakkaan evankelisen herätyksen aikana kuulijoita tuhat määrin. Lisäksi hän itse ryhtyi maallikkosaarnaajaksi kulkien kautta Etelä-Suomen puhumassa. Ikäännyttyään ja jatkajan puutteen sa Fingerroos myi tilansa pois, rakennettuaan tilasta ositetun Rauhalinnan-tilan 1908. Viimeisinä elinvuosinaan hän rakensi vielä 1911 rukoushuoneen, joka nyt on seurakuntatalomme.

Jatkaa seuraavalle sivulle...

Frans Nummila. Kuva Sirpa Routasalo.

Frans Nummila (1883 – 1962) Frans oli syntynyt Euran Nokan Nummilan torpassa 10 lapsen perheeseen. Hänen kerrotaan kovan ruumiillisen työn ohella ahkeralla lukemisella ja kirjanpitokursseja käyden, kasvaneen monitaitoiseksi ammattimieheksi erityisesti kaupan ja talouselämän alalla. Ensiksi hänet valittiin Halikon Hajalan Osuuskaupan ensimmäiseksi johtajaksi 1904. Avioituttuaan 1915 Lempi Simolan kanssa, hän muutti Perniön asemalle perustaen yhteisyrityksenä konepajan ja ehkä maamme ensimmäisen autokorjaamon. Luovuttuaan yrityksestä hän myi rakennuttamansa kitalon juuri perustetun Perniön yhteiskoulun tiloiksi.

Vuonna 1925 hänet valittiin Halikon avautuneeseen kunnankirjurin virkaan. Pitäjän ainoana virkamiehenä hänen kerrotaan nopeasti koonneen hoitamattoman kirjanpidon ja arkistot kuntoon sekä kehittäneen kunnan toiminnot esimerkiksi toimiviksi. Aluksi hän mm. rakensutti Halikon kunnalliskodin Hajalaan vuonna 1927. Jo vuonna 1928 hänet kutsuttiin takaisin Perniön KOP:n konttorinhoitajaksi, josta alkoi hänen pankkimiesuransa. Talouselämän vuosi-pankin toimivaksi saatuaan, hänet kutsuttiin 1932 saman pankin Urjalan konttorin johtajaksi. Täältä hän jo seuraavana vuonna osti Halikosta Löfgrenin kauppatalon ja palasi kolmannen kerran pysyvästi Halikkoon. Kauppiaan ammatin ohella häntä pyydettiin Palovakuutusyhdistyksen toiminnanjohtajaksi.

Sodan aikana hän oli Halikon kansanhuollonjohtaja ja vuodesta 1942 Salon Säästöpankin perustaessa myös Halikkoon konttorinsa, hän ryhtyi myös sen konttorinhoitajaksi eläkkeelle siirtymiseensä 1954 asti. Lukuisten kunnan ja seurakunnan luottamustoimien ohella Nummila yhdessä tyttärensä yhteiskoulun lehtori Aino Nummilan kanssa perusti ja kokosi Halikon kotiseutumuseon. Yhdessä he hoitivat sitä ja kotiseutuyhdistystä, sekä saatuaan rauhoitettua Rikalan mäkialueen, tutkivat sen hautalöytöjä.

Kalle Lehtonen. Kuva Laina Lehtinen.

Kalle Lehtonen (4.4.1883 – 20.5. 1949) Kalle oli Suurilan Maunun Alhaisten torpan vanhin poika. Kerrotaan, että hän vähän rajun nuoruuden jälkeen, ilmeisesti 1910, lähti pohjoiseen metsätöihin. Hän oli aina ollut kauppamies, joka kauppaa tehden tiesi helpommin rikastuvansa, kuin raskaalla työnteolla. Tiedetään, että hän

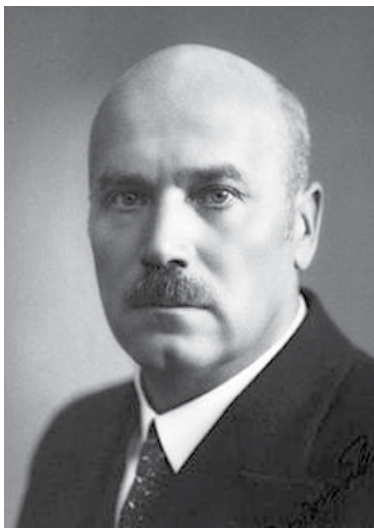
Kittilän pitäjässä sai niin paljon luottamusta, että hänet otettiin poliisiksi. Täällä hän myös avioitui 1913 ja heille syntyi kaksi tyttärtä. Vuoden 1918 väkivaltaisissa tapahtumissa, Kalle joutui syytetyksi osapuoleksi ja hän pakeni perheen kanssa Tarvasjoelle.

Keväällä 1921 hän perheineen kuitenkin lähti takaisin pohjoiseen ja viikkojen matkan jälkeen asettui Inariin Törmäsen kylään. Tuolloin Lapissa kauppiaa oli vielä harvassa. Niinpä Kalle havaitsi heti kauppiaan mahdollisuuden. Hevosella kulkien hän muonitti savottoja ja tietyömaita. Rajakauppa (n.s. Ruijan rahti) toi tarvikkeita ja tullittomana oli kannattavaa. Väkiluku kasvoi Lapissa nopeasti suurien tietyömaiden ja savottojen takia, siksi myös huoltoa tarvittiin.

Ensiksi Kalle myi kiinteästi tavaraa vain asuntonsa ulkovarastosta, kunnes 1928 rakensi kaupparakennuksen. Toisten hoitaessa kauppaa, Kalle yhä jatkoi hevosellaan kulkukauppaa savotoilla ja syrjäkylillä. Samalla hän osti matkalla turkiksia, riistaa ja marjojakin, joita hän ryhtyi välittämään Etelä-Suomeen. Vähitellen kauppa etelän kanssa kääntyi myös toisen suuntaiseksi, kun hän ryhtyi tuomaan pohjoiseen mm. hevosia ja muuta karjaa sekä paalattua heinää. Teiden parannuttua Kalle hankki 1930-luvun alussa kuorma-auton, jolla jo päivässä tehtiin edestakainen matka Rovaniemelle.

Kalle oli saavuttanut suuren luottamuksen ja asiakkaat alkoivat kutsua häntä isäntä Lehtoseksi, jonka koko Lappi tunsivat. Eräät kutsuivat ihan Lapin keisariksi. Uuden kaksikerroksisen kauppatalon Kalle rakensi 1930-luvun alussa. Tässä 16 asunnon talossa oli kauppatalo, leipomo ja matkustajakoti.

Sota katkaisi normaalin kaupankäynnin ja lopullisesti oli lähdeettävä evakkoon Tarvasjoelle syksyllä 1944. Lehtosten tyttären perheen palatua takaisin Ivaloon helmikuussa 1945, kaikki oli palanut maan tasalle. Muu perhe palasi kesällä ja uuden rakentaminen alkoi. Kallekin palasi pian toisten perästä, mutta ei enää jaksanut osallistua kauppaan, vaan vaelteli hevosellaan ympäri entisiä kauppareittejään.

T.M. Kivimäki.

Toivo Mikael Kivimäki (s. 5.6.1886 Tarvasjoki, k. 6.5. 1968 Helsinki) Kansallisen Edistyspuolueen poliitikko, joka toimi Suomen pääministerinä 1932 - 1936. Oli myös sisä- ja oikeusministerinä sekä kansanedustajana 16 vuotta. Kivimäki toimi Suomen Berliinin lähettiläänä välirauhan ja jatkosodan ajan 1940 – 1944. Hän oli yksi sotasyllisyysoikeudenkäynnissä syyteistä ja vankeuteen tuomituista. Poliittisen uran ohella hän toimi siviilioikeuden professorina Helsingin yliopistossa 1931 -1956. Hänen isänsä Frans Kivimäki oli torpan poika Kokemäeltä, joka kansakoulunopettajaksi lukeneena oli Euran koulun opettajana vuosina 1884-1887. Äiti oli Marttilan Huovariston kylästä Mathilda Broman. T. M. Kivimäen elämäkerta on luettavissa kokonaan Tarvas 1 / 1986. Kivimäen suku lahjoitti vuonna 2006 T.M. Kivimäen muotokuvan Tarvasjoen koululle ja vanhan koulun seinään kiinnitettiin hänen muistolaattansa.

August Verner Jaakkola (s. 6.1. 1887 Tarvasjoki, k. 5.6.1954 Piikkiö). Jaakkola oli kautta maan tunnettu hengenmies: pappi ja hengelli-

A.V. Jaakkola. Elämä ja runot.

nen runoilija. Hän oli syntynyt maanviljelijän poikana Seppälän Jaakkolassa. Hän tuli ylioppilaaksi vuonna 1908 ja vihittiin papiksi 1917. Jaakkola oli Piikkiön kirkkoherra yli 30 vuotta. Hän oli evankelisen liikkeen rakastetuimpia sananjulistajia, joka useasti oli puhujana myös syntymäkunnassaan. Jälkimaailma muistaa kuitenkin hänet ennen kaikkea runoilijana. Yksi hänen runoistaan on virsikirjassa ja yhdeksän Siionin Kanteleessa. Hänen runojaan julkaistiin 1930-luvulla kahdessa kirjassa nimillä Kellonsoittaja Rietrikki ja Pyhäaamu. Suurilan kyläyhdistys julkaisi 2020 hänen runoistaan kirjan postuumisti nimellä Runoilijarovasti A.V. Jaakkola Elämä ja runot. Myös hänestä on kerrottu Tarvas 2 / 1986

Emil Jokinen. Kuva Pirkko Jokinen.

Emil Jokinen (s. 27.6. 1890 Karinainen, k. 21.7. 1960 Perniö) Emil Jokinen oli syntynyt aivan Tarvasjoen ja Karinaisten rajalla, Seppälän Ylijoen tilan poikana. Kerrotaan, että hän oli jo nuoresta alkaen innokas lukija ja opiskelija. Kerrotaan jopa, että kun hän jo kansakoulun käytyään, vei hevoskyydillä maitoa meijeriin, hän menen ja tullen luki matkalla ahkerasti kirjoja. Sitä toiset suuresti ihmettelivät. Käytyään maamieskoulun hän työskenteli maataloustyönjohtajana ja hetken erään tilan hoitajana. Maatalouden työoloja tarkkaan seurattuaan, hän kiinnostui politiikasta ja siirtyi Sosialisti-lehden toimittajaksi. Maltillisena sosiaalidemokraattina hän ei lähtenyt sisällissotaan, mutta sodan jälkeen hän erityisesti pyrki auttamaan jälkiselvittelyssä. Tultuaan Turun läänin eteläisen vaalipiirin sosiaalidemokraattisen piirijärjestön toimitsijaksi ja sihteeriksi, hän lähti pyrkimään eduskuntaan.

Kansanedustajana hän toimi vuosina 1927 – 1939 ja myöhemmin 1944 -1945. Samaan aikaan hän työskenteli Pienviljelijäin liiton sihteerinä. Ostettuaan pientilan Perniöstä, myös maanviljelykseen hän käytti kaiken vapaa-aikansa.

Kansanedustajakautensa jälkeen Emil Jokinen työskenteli Kansaneläkelaitoksen eläkeosaston esittelijänä. Jokisen katsotaan ratkaisevasti vaikuttaneen maataloustyöväen ja pientilojen toimeentulon parantamiseen ja eläketurvan luomiseen.

Frans Tarvas (s. 1890 Somero, k. 1961 Halikko) Frans Tarvas oli Euran Kujanpään poika

Frans Tarvas. Kuva Aune Sarlin.

ja nuoruudessa käyttikin nimeä Frans Kujanpää. Frans oli käynyt Ahlmanin maamieskoulun, josta hän valmistui 1916. Pian kotiin palattuaan hänet oli kutsuttu elintarvikelautakunnan puheenjohtajaksi, kun 1917 elintarvikkeet menivät säännöstelyyn sodan ja tuhoisien hallatuhojen takia. Olojen Tarvasjoella rauhoituttua, hänet oli määrätty samaan tehtävään Nurmijärvelle 1918 syksyllä ja vielä Yläneelle 1921. Tarvasjoelle palattuaan hänet valittiin kunnansihteerin virkaa hoitamaan pari vuodeksi. Vuonna 1924 hän osallistui ensimmäiseen Maalaiskuntien liiton kunnallismieskoulutukseen, kun kuntien toimintoja ei enää pystytty hoitamaan luottamusmiestä pohjalta. Heti Frans, joka oli ottanut sukunimeksi Tarvas, valittiin Haapaveden kunnansihteeriksi. Täällä hän avioitui kunnankätilö Maija Haarasen kanssa.

Jatkokursseja käytyään Frans Tarvas oli vuonna 1928 niiden 15 ensimmäisen kunnallismiehen joukossa, jotka läpäisivät kunnankirjurin tutkinnon ja olivat päteviä virkaan. Halikon kunnansihteerin viran tultua juuri silloin avoimeksi naapurin pojan ja nuoruuden kaverin Frans Nummilan siirtyessä pankkialalle, Tarvas haki sitä virkaa ja tuli valituksi. Tätä tointa hän sitten hoitikin erittäin menestyksellisesti eläkkeelle jäämiseensä asti. Frans Tarvaksen suuri harrastus oli ollut aina kirjallisuuden lukeminen. Niinpä hän Halikkoon tultuaan oli ottanut hoitaakseen myös kirjastonhoitajan viran, jota hän jatkoi lähes 30 vuoden ajan vielä eläkkeelle jäätyäänkin.

Sekä Frans Nummilasta että Frans Tarvakselta on laajemmin kerrottu Tarvas 1 / 2007

Polun varrella.

Valkovuokot

USVAPELTO

Suomessa on viime vuosina laajalti virinnyt maatilamatkailun yritystoiminta. Varsinais-Suomessa se on kuitenkin ollut paljon hitaampaa, kuin muualla maassa, eikä Tarvasjoellakaan Herrasmannin laadukkaasti rakennetun matkailuyrityksen rinnalle ole noussut muita yrityksiä. Nyt kuitenkin keväällä ilmestyi uutisia toimintansa aloittelevasta, maaseutuympäristön elämyksiä ja majoitustoimintaa tarjoavasta, uudesta yrityksestä. Siksi meissä heräsi mielenkiinto tutustua uusiin yrittäjiin.

Saapuessani Alikulmantieta ja poiketessani Rakkilantielle ymmärsin tulleeni tuttuun ja historialliseen maisemaan. Täällä laajojen Tuorilan ja Suitsulan peltoaukeiden keskeltä löytyi Usvapellon matkailutila. Vasemmalla näkyi Rakkila-Vähätalo, tuo Kailaan kulttuurisuvun kantaisän syntymäkoti ja muut Tuorilan talot. Oikealla olevan peltolakeuden keskellä ei enää näy Suitsulan kartanotilan hallitsevia rakennuksia, vaan peltojen vihreät oraat peittävät ne alleen muistojen hämärään.

Itse matkailutila on vanhastaan tuttu, sillä muistan vielä sotien jälkeen vuosikymmeniä siellä asuneen ja tilaa viljelleen Vieno Nurmen.

Hän oli piiripostia kantanut, kotiseutunsa luotamusmies ja kunnallismies, mutta ennen kaikkea se sotaveteraani, joka kertoen ja kirjoittaen, sanoin ja kuvin tallensi Tarvasjoen veteraanien historiaa. Poikamiehenä Vieno oli ikäännyttyään myynyt pois tilansa ja muuttanut vanhuusvuoksiksi Turkuun.

Keitä ovat nämä uudet yrittäjät?

Saapuessani tilalle ilta on jo pitkällä, mutta isäntäväki Eveliina Lehtovaara ja Tony Lindvall ovat vielä päivän ansiotöiden jälkeen marjapensaita istuttamassa ja eläimiä yöksi huoltamassa. Eveliina kertoo aina asuneensa kaupungissa Tarvasjoelle tuloonsa asti kaksi vuotta sitten. Hän on silti lapsesta asti pitänyt eläimistä ja maaseudusta. Hevosten hoito, ratsastus ja liikuminen luonnossa ovat aina olleet vapaa-ajan harrastuksena. Päivätyötä hän tekee isänsä ja tämän veljen soransiirtoyrityksessä asiakaspalvelutöissä.

Myös Tony kertoo aina asuneensa kaupungissa, kunnes he tulivat tänne. Hän on koulutukseltaan tietotekniikan insinööri ja tekee työtä sovellustestaajana. Työala on viime vuosina mahdollistanut toiminnan paljon etätyönä, jota on voinut tehdä tilalta käsin. Näin on jäänyt enemmän aikaa myös kotitöihin ja harrastuksiin, joista tärkeä on aina ollut luonnossa liikkuminen.

Löydettyään toisensa nelisen vuotta sitten he huomasivat molemmat rakastavansa paitsi toisiaan, myös erityisesti maaseutumiljöötä, sen luontoa, eläimiä ja rauhaa. Niinpä, kun vuonna 2020 näimme myytävän maatilan Tarvasjoella, joka keskellä elävää maaseutua, viljavien peltojen keskellä eli omassa luonnonrauhassa, päätimme ostaa sen ja muuttaa sinne pois kaupungista.

Ensimmäinen vuosi meni tilalle muutettamme päärakennuksen kunnostamiseen. Sen jälkeen aloimme hoitamaan ympäristöä ja tilavaa talousrakennusta. Koska tilalta oli aikanaan myyty pellot pois, oli osa avarasta tontista käytettävä mukanamme tulneiden eläin-

ten elinympäristön rakentamiseen. Vähitellen eläinperheemme oli kasvanut hevosista, ponista, kissoista ja koirista. Sitten tuli pupuja, kanoja ja kukkokin. Niiden hoito ja hyvinvointi vaati jatkuvaa työtä.

Maatilamatkailutilaksi kasvaminen

Eveliina ja Tony kertovat, että kun koti ja elämä maaseudun rauhassa alkoi uutteran työn tuloksena pyörimään raiteilla, jota he olivat ihannoineet ja toivoneet, alkoi yhä useampi ystäväpiiristäkin tulla katsomaan maaseudun elämää. Tällöin varsinkin Eveliina, joka on avoin, positiivinen ja nauttii elämästä täällä, alkoi ajatella, että miten me voisimme antaa muillekin elämyksiä maalaisidyllin ja ihanien eläinten seurassa. Kun Tony taitavana nikkarina, rakensi talousrakennuksen päähän kaksi mummon mökkiä vierailijoiden yösjokoiksi, virisi ajatus maatilamatkailutilasta.

Alun perin ajatus ei ollut tarjota kenellekään mitään huippuun suunniteltua maaseutuloma-

päivää, vaan antaa puitteet autenttiseen maaseutukokemukseen; elämyksiin maalaisidyllin ja ihanien eläimien seurassa. Nykypäivänä monilla kaupunkilaisilla ja varsinkaan lapsilla ei ole mahdollisuuksia löytää kohdetta, jossa voi elää päivän luonnossa ja vaikkapa viettää suviyö, kuten mummon ja pappan nuoruudessa. Tämän mahdollisuuden me halusimme nyt antaa muille.

Tony sanoo, että viime aikoina olen vapaa-aikani viettänyt vain puuhastellen ja nikkaroiden, ja näin yritykselle puitteita rakentaen. Eveliina taas iloisena ja nauravana on valmis aina auttamaan ja palvelemaan. Onneksi kaikki tilallemme tulijat ymmärtävät, ettei kaikki palvelumme voi olla ilmaista, vaan olemme sijoittaneet yritykseen jo paljon. Maaseudun rauha, kukkiva kesä, eläinten seura ja lintujen laulut ovat ilmaisia. Jos niitä kaipaavat, tule nauttimaan siitä.

**Tilan elämää kävi katsomassa
Kalervo Mäkinen**

MIKA, TAITEILIJAKSI SYNTYNYT MAANVILJELIJÄ

Meille on kaikille tuttu Mikan esittely itseltään: ”Mika Kalevi Anttila on syntynyt vuonna 1967 Mietoisissa, Meren ja metsän välissä.”

Mika on itse kertonut, että hän on jo lapsesta lähtien piirtänyt kaikki paperit täyteen. Äiti jo kertoi, että nukkumaan mennessäkin piirsin vielä sängyssä sormillani ilmaan hahmotellen kuvia. Koulussa ala-asteella opettajat kiinnittivät huomiota piirustustaitoihini, ja kymmenvuotiaana sain opettajalta öljyvärejä kokeiltavaksi. Voitin useita piirustuskilpailujakin.

Sittemmin lukiossa kuvaamataidonopettaja antoi hyviä vinkkejä maalaamiseen ja antoipa hän minulle omat öljyväritkin. Kävimme useasti taidemuseoissa ja innostuin yhä enemmän vanhojen mestarien maalaustyyleistä ja huomasin, että pystyisin samanlaiseen tekniseen tarkkuuteen. Opettelin itsokseni eri maalaustekniikoita. Mikan oma debyyttinäyttely oli vuonna 1992

Kielot

Tavastilan kotiseutumuseossa.

Mika kertoo myös, että hänellä oli heti ylioppilaaksi tulon jälkeen vakaa aikomus hakeutua taideopintoihin, mutta kun hän pääsi heti lukion jälkeen Mustialaan agrologi-opintoja opiskelemaan, tuo haave jäi. Kun myös sieltä valmistumisen jälkeen Mika pääsi alan töihin maaseutusihteeriksi, niin maalaamisen kehittyminen jäi itseoppimisen varaan. Toisaalta Mikalle on itseoppiminen aina sopinut, koska hän on aina ollut utelias itse kokeilemaan kaikkea uutta maalaamisessa.

Mika on kuvannut, kuinka hän on jo lapsuudesta lähtien halunnut liikkua luonnossa ja kokea ja ymmärtää sen rikkaan elämän ja hengen. Myöhemmin olen voinut maalaustaidollani kuvata, erityisesti metsän, sen eläimien ja kasvien kautta sen hengen, jonka avulla voin antaa luontokosketusta ihmisten sisimpään. Voin sanoa, että se on antanut merkitystä myös minun omaan elämäni, hän toteaa. Olen maalannut useita aiheita, aina luonnosta, muutokuvista ja asetelmista meriaiheisiin. Olen aina halunnut, ihmisten näyttelyissäni saamistani maalaustaidollisista kiitoksista huolimatta, pitää itseni taiteilijana, joka oikeasti voi tuoda ihmisille mietittävää ja tunne-elämyksiä. Maalauksessa voi olla enemmän syvää sanomaa, kuin mitä ensi näkemältä huomaatkaan, sanoo Mika.

Mika haluaa korostaa, miten tärkeä on ollut hänen taiteilijan uran kehitykselle syntymäkodin merkitys Mietoisten kunnassa ja sieltä Turun ateljeekodin kautta muutto Tarvasjoelle maatilaa viljelemään. Täällä vanhaan vilja-aitaan tehdyn ateljeen vaikutus on ollut myös tärkeä

Ateljeessa maalaan merta.

hänen omaan elämäänsä. Sen ikkunasta avautuu maisema niiden Tarvasjoen laakson kylien peltolakeuksille, joita esi-isät ovat jo yli 700 vuotta viljeleet. ”Kiitollinen olen kaikille niille ihmisille, jotka ovat käyneet näyttelyissäni ja antaneet minulle tukea. On ollut hienoa maalata kuva kotikuntani kunnanjohtajasta ja useista muistakin kunnanjohtajista, rehtoreista, pankinjohtajista, merkkihenkilöistä ja tehdä mitä

erilaisimpia tilaustöitä näyttelyiden lisäksi.”

Mika on pitänyt 50 näyttelyä eri puolilla maata ja opastanut kursseilla aloittelevia taiteilijoita. Tällä hetkellä hän maalaa useita näyttelyteemoja, joiden esittelyjen aika tulee vielä. Hän haluaa tehdä vielä edelleen tulevaisuudessakin monipuolisesti merkittävää taidetta, joista ihmiset saavat elämyksiä ja ajattelemisen aihetta.

PAPIN MIETTEITÄ

Satuin kerran olemaan samaan aikaan risteilyllä Mikko Kuustosen kanssa. Hän puhui päivällä tanssiravintolassa. Ei laulanut vaan kertoi matkoistaan YK:n hyvätahdon lähettiläänä. Paljoa en muista hänen tarinoidensa jatkosta, sillä jäin kiinni ensimmäiseen tarinaan. Kuustonen sanoi oppineensa Afrikan matkoillaan sen, että aika ei kulu vaan aika lisääntyy. Tuo oli pysäyttävä ajatus. Aika ei kulu vaan aika lisääntyy. Kuustosen mukaan pitkä ikä ei ole ainakaan aiemmin ollut tuolla mantereella mikään itsestäänselvyys. Siksi vanhoja ihmisiä arvostetaan ja samalla arvostetaan aikaa. Koska se ei ole mikään automaatio, että tämäkin aamu on valjennut ja olemme vielä täällä.

Tunnetusti varmasti sanonnan siitä, kuinka aika on kulunut. Lasten kasvua seurattaessa, vuodenaikojen vaihtumista havainnoitessa tai ystävän tavatessa ihminen lausaa, että onpas aika kulunut nopeasti. Mitä, jos sanoisikin että onpas aika lisääntynyt nopeasti? Tuo ajasta

puhumisen ajattelemisen melkein nyrjättää aivonystyrät paikoiltaan. Samanlainen kokemus tuli vuosikymmeniä sitten, kun rautatieasemalla mieheni kysyi: ”Oletko koskaan ajatellut, miten pankkikortti toimii?” Tuijotin kortin magneettijuovaa kauan.

Ajasta ja sen liikkeestä käytetään monenlaisia sanoja suomen kielessä. Aika on vierähtänyt, virrannut, juossut, madellut tai lentänyt. Aika voi myös seisahtaa tai pysähtyä. On kellonaikojaa, vuodenaikojaa, kasvun aikaa tai koettelemusten aikaa. Kun ajattelee ihmistä ja aikaa, nousee esiin ajatus elämästä aikana. Ja se on aikaa, joka ei lisäännä tai kulu loputtomasti. Jokaisen elollisen, niin kasvin kuin ihmisen aika täällä maan päällä päättyy kerran. Se on rajapyykki, jonka jälkeisestä ajasta ei kukaan tiedä varmasti. On vain hämärää, jota usko kuolemanjälkeiseen elämään ohentaa. Hämrää ovat myös oletukset ja arvelut siitä, mitä sitten on. Tai sitten voi olla pelkkä hämärä. Ihminen on kautta aikojen ky-

synyt samaa kysymystä. Kuka minä olen, miksi olen täällä ja mitä sitten?

Tuota kysymystä miettiessä elämä ja aika lisääntyy ja kuluu. Todellista aikaa on kuitenkin vain juuri tämä hetki, joka nyt on. Siksi olisi tärkeää kyetä elämään hetkessä, edes toisinaan. Jos katse suuntautuu liikaa taakse- tai eteenpäin, jää näkemättä kaikki se mikä on läsnä. Hetkessä eläminen voi rauhoittaa levotonta tai antaa valon pilkahduksen uupuneelle. Ajasta puhuttaessa Raamatusta löytyvän Saarnaajan kirjan kohta kiteyttää kaiken. ”Kaikella on määrähetkensä, aikansa joka asialla taivaan alla.”

Ihmisen elämän suurimmasta kysymyksestä on kirjoitettu läpi vuosien. Mikko Kuustonen on kirjoittanut kappaleessaan ”Kun sinä saavut” seuraavat sanat.

Ei ole suurempaa elämää kuin tämä tänään.
Maria-pappi

Kuva Eeva Sisso

MITÄ KUULUU, PAPPI-MARIA?

Kerro itsestäsi?
Olen Maria Rainio-Alaranta, 42-vuotias tuore pappi. Sain pappisvihkimyksen viime marraskuussa Liedon seurakuntaan ja vuoden alusta aloitin kirkkoalueen pappina Tarvasjoella. Aiemmin olen toiminut kanttorina Salon seurakunnassa. Asun Perniössä.

Mitkä ovat vahvuutesi?
Vahvuuksiani papin työssä ovat ikäni ja pitkä työurani kanttorina. Ikä tuo työhön elämäkokemusta ja mielen malttia. Kanttorin viran hoitamisessa kaikki kirkolliset toimitukset, jumalan-

palvelus- ja seurakuntaelämä on tullut tutuksi.

Olet nyt toiminut pappina puolisen vuotta, miltä työ on tuntunut?
Työ on ollut antoisaa. Jokainen työtehtävä ja -päivä on tuntunut mukavalta. Toki on ollut tilanteita, jotka ovat olleet uusia ja jännitystä on ollut. Niissä hetkissä olen hengittänyt hetken syvempään ja se on auttanut. Minusta seurakuntatyö on arvokasta kohtaamista niin seurakuntalaiselle kuin työntekijälle. Etenkin korona-ajan etäisyyksien ja sulkujen jälkeen jokainen kohtaaminen on tuntunut lahjalta.

Mitkä havainnot olet tehnyt Tarvasjoesta?
Tarvasjokea ei turhaan ole keuhuttu siitä tekemisen mielestä, joka paikkakunnalla tuntuu edelleen vahvana. Toivonkin, että sen arvo muistetaan myös Tarvasjoella ja tekijöiden joukkoon löytyy lisää väkeä. Tulevat seurakuntavaalit ovat hyvä paikka päästä vaikuttamaan asioihin, jotka koskevat suurta joukkoa.

Tarvasjoki on perinteinen maalaispitäjä, jossa seurakunta on iso osa paikkakunnan elämää. Seurakunta on ihmisten yhteisö, johon jokainen on tervetullut juuri sellaisena kuin on. Toivonkin, että jatkossakin tarvasjokelaiset löytävät

paikkansa kauniista kirkostaan ja erilaisista toiminnoista, joita seurakunta tarjoaa.

Millainen on työnäkysi?
Työnäkyni on olla palveluammattissa rinnalla kulkijana. Haluan myös välittää sitä sanomaa, että jokainen meistä riittää juuri sellaisena kuin olemme.

Haastattelijana Minna Mäkinen

Kirkkokissat Riemu ja Reilu ja Maria-pappi kirkonmäellä 22.5.

Perhe-piknik 22.5. keräsi yhteiseen kirkkohetkeen eri-ikäisiä seurakuntalaisia, sen jälkeen oli monenlaista puuhaa pihamaalla sekä nautittiin kirkkokaaffeet ja paistettiin makkaraa nuotiolla kauniissa kevätssä.

Laulavat eläkeläiset, säestäjänä Minna Mäkinen.

Näkymä Tarvasjoen kirkon tornista.

Kuvat Eeva Sisso

Kuvat Eeva Sisso

Torstai-iltaisin toukokuussa oli iltasoitot kirkon tornista, tällä kertaa vuorossa Markus Länne, Jukka Lempa ja Katri Pernoo.

Laskiaispullatalkoissa Hanna Kulta ja Marita Sauren.

Ruusuja äitienpäivänä kirkkovieraille jakoivat Antti Sauren ja Ensi Kulta.

YHTEISESSÄ PÖYDÄSSÄ

”Vapaaehtoisten valmistama ateria kokosi toukokuussa eri-ikäisiä ihmisiä Tarvasjoen seurakuntatalolle. Tilaisuuteen toi iloa maistuvan ruuan lisäksi yhdessä syöminen muiden kanssa. Paikalla oli eri-ikäisiä lapsia, työikäisiä ja ikäihmisiä. Ruoka oli ilmainen, jolloin kenenkään ei tarvinnut jäädä pois siksi, että rahasta olisi ollut tiukkaa. Halutessaan sai toki antaa vapaaehtoisen ruokarahan diakoniatyölle.

Yhteinen pöytä jatkuu syksyllä. Syömmme yhdessä Tarvasjoen seurakuntatalolla kerran kuukaudessa torstaisin 25.8. / 29.9. / 27.10. / 24.11. klo 11. Olet tervetullut!”

Taru Sahla, diakonissa

YHTEISESSÄ PÖYDÄSSÄ

ILMAINEN YHTEINEN LÖUNAS

TO 25.8. KLO 11

TO 29.9. KLO 11

TO 27.10. KLO 11

TO 24.11. KLO 11

TARVASJOEN SEURAKUNTATALOLLA

OLET LÄMPIMÄSTI TERVETULLUT!

HALUTESSASI VOIT ANTAA VAPAAEHTOISEN RUOKARAHAN DIAKONIATYÖLLE

LIEDON SEURAKUNTA

Lassi Mäkinen

Kylvönsiunaus 30.4. Jani Aaltosen mailla.

Tarvasjoen kirkkoalueella

- ke 8.6. runoilta srk-talolla, Marjatta Järvinen, kaffeet keittelee yhteiskuntavastuun tiimi
- su 12.6. klo 13 Tertun lauluseurat srk-talolla
- ti 21.6. klo 18 Sanan ja sävelen ilta srk-talolla
- pe 24.6. klo 18 juhannusaaton juhla TarUn majalla
- su 26.6. klo 18 iltakirkko metsästäjien laavulla, yhteiskuntavastuun tiimi
- ke 29.6. klo 11 perinteiset Evankeliumijuhlat Leppämäessä, 90.kerta, Aurantie 246
- su 3.7. klo 18 Kaisa Kraftin konsertti kirkossa
- ke 20.7. retki Sastamalaan, mm. Pyhän Olavin kirkko ja konsertti Tyrvään pappilan puistossa, lisätiedot Ensi Kulta, puh.044-4848147
- su 24.7. klo 14 kansanlaulukirkko HVK:n Elsanpuistossa, Tarvasjoki Ensemble
- ke 27.7. klo 18 Sipilän lauluilta Liedonperässä, mukana Harri Ruskeepää, Tarvasjoki Ensemble, lähetystiimi
- ke 10.8. klo 18 grilli-ilta vanhustentalon grillikatoksella, diakoniatimi

MENNYT AIKA JA NYKYHETKI KOHTAAVAT TÄNÄ KESÄNÄ TARVASJOEN KOTISEUTUMUSEOSSA

Museosta voi tänä kesänä hakea mukaansa valokuvan Tarvasjoen kulttuurimaisemasta ja käydä kuvaamassa sille vastinparin. Kokoelmista on valittu näyttelyä varten vanhoja valokuvia liitettäväksi kartan yhteyteen. Vanhat maisemat kaipaavat rinnalleen nykypäivän näkymää. Yhdessä museovierailijoiden kanssa kartutetaan valokuvanäyttelyä kesän mittaan.

Pitäjänskartan yhteyteen liitetään kuvapareja Tarvasjoen kylistä. Tavoitteena on saada näyttelyyn jokaisesta kylästä vähintään yksi kuvapari. Tarvas-lehden lukijoita kannustetaan etsimään myös omista valokuva-albumeistaan vanhoja kuvia, joiden rinnalle voi kuvata nykymaiseman. Vanhat ja uudet kuvat yhdessä kertovat kulttuurimaiseman muutoksesta – tai pysyvyy-

destä. Kaikista kylistä ei museon kokoelmissa ole valokuvia, jokainen kokoelmia kartuttava kuva on arvokas. Valokuvat voidaan liittää kokoelmiin digitaalisesti, joten alkuperäisiä kuvia ei tarvitse luovuttaa museolle. Tarkemmat ohjeet kuvien lahjoittamisesta ja kuvaparien ottamisesta saa museosta sen avoinnaoloaikana.

Muut näyttelyt: Hämeen Härkätien kulkijoita, Ihmisten Tarvasjoki, Tarvasjoen sota-aika, Karjala - maa - muistot sekä Seurakunnan vaihteita.

Tarvasjoen kotiseutumuseo on avoinna ke-säsunnuntaisin klo 11–15. Kotiseutuyhdistys Tarvaisista on opas paikalla. Oppaan voi pyytää mukaan myös esittelemään kirkkoa.

Leena Viskari

Tämäkin maisema Horristen Hakamäestä kaipa rinnalleen nykypäivän näkymän. (Kuva: Tarvasjoen nuorisoseuran kokoelma LM/va/9:1:80)

TARVASJOEN SEURAKUNTA JA SOTAVUODET 1939 - 1945

Veteraaniperinnetoimikunnan työnä on tutkittu ja tallennettu viime sotien historian säilyttämiseksi Tarvasjoen seurakunnan kirkonkoulun, kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston pöytäkirjat, sekä seurakunnan synodaalikoukselle antamat selostukset seurakunnan tilasta vuosilta 1939–1945. Tarvas-lehti kertoo sen myös tiivistettynä tässä.

TALVISOTA

Tarvasjoen kirkkoherraksi oli vuonna 1935 tullut Otto Perko, joka toimi virassaan koko sotien ajan vuoteen 1945. Samaan aikaan kanttorina toimi vuodesta 1932 alkaen Aarne Lehtonen aina vuoteen 1971 asti ja suntio-haudankaivajana Arvo Eskola vuodet 1927 – 1962.

Seurakunnan hallinnon pöytäkirjat eivät kerro mitään sodan pelosta tai sen syttymisen aavistamisesta, vaikka myös Tarvasjoelta oli kutsuttu reserviläiset 6.10.1939 ylimääräisiin harjoituksiin ja suojajoukkoihin itärajalle. Ensimmäinen merkintä tästä on, kun kirkkoneuvosto 13.11.1939 toteaa, että diakoniaompeluseura lahjoittaa 1000 mk. reserviläisten hengelliseen työhön. Samalla todetaan, että seurakunta on järjestänyt yleisen keräyksen ”Suomen Suojan” hyväksi maanpuolustukseen. Keräys on tuottanut 8685 mk.

Marraskuussa kunnan ainoa silloinen virkamies, sivutoiminen kunnankirjuri, ja seurakunnan kanttori Aarne Lehtonen kutsuttiin myös rintamalle ja hän oli poissa koko talvisodan ajan. Kunnan nopeasti kasvanee tehtävät hoidettiin luottamusmiestoimin, mutta kanttorin virkaa hoitamaan oli vaikea saada sijaista. Nimellisesti Aarne Lehtosen vaimo Liisi Lehtonen ryhtyi hoitamaan virkaa 1.11.1939 alkaen ja harjaantuen urkujen soitossa hän hoitikin viran 1.5.1940 asti. Sodan syttyä astui voimaan ehdoton pimennysmääräys, jota myös kirkossa oli noudatettava. Siihen oli valmistauduttu harjoituksiin jo pitkin syksyä, eikä sitä tarvittu kirkossa ennen, kun ilmahyökkäysten pelossa järjestettiin eräitä jumalanpalveluksia illalla.

Vakava ja harras elämänsenne näyttää levinneen koko yhteiskuntaan. Jos oli pelkoa, ei kuitenkaan ollut toivottomuutta. Kaikki ymmärsivät olevan kysymys maamme elämästä ja kuolemasta. Siksi elämän peruskysymykset ja arvot nousivat päällimmäisiksi. Sodan alettua 30.11. oli seuraava sunnuntai 3.12. ensimmäinen adventti. Silloin seurakunnassa otettiin käyttöön Raamatun uusi käännös ja uudistettu virsikirja. Ehkä myös ne, mutta juuri sodan syttyminen, sai kirkon ääriään myöden täyteen kansaa veisaamaan Hoosianna.

Myös pitäjän kaikkien yhdistysten yhteisesti järjestämään itsenäisyyspäivän juhlaan saapui runsas yleisö. Se ei voinut tietää, että juuri samaan aikaan Tarvasjoen komppania joutui ensimmäistä kertaa taisteluun, jossa kaatui kaksi ensimmäistä sankarivainajaa. Seurakunnan papisto oli velvoitettu henkilökohtaisesti menemään koteihin ilmoittamaan kaatuneen omaisille surusanomasta sen saapuessa seurakuntaan. Heistä ensimmäisen Lauri Koiviston ruumis saapui pitäjään ennen joulua ja hautajaiset pidettiin uudenvuodenpäivänä 1940 klo 15. Seuraavat sankarihautajaiset olivat 25.2.1940, kun Mikko Vormisto siunattiin. Suurin osa vainajista saapui kotiseurakuntaan vasta rauhan tultua. Niinpä 7.4. siunattiin kuusi, 21.4. viisi, 28.4. seitsemän ja 9.6. kymmenen sankarivainajaa. Tarvasjoen 34 kaatuneesta 17 siunattiin poissa olevana. Heistä muistuttamassa oli vain valkea lakana, johon oli kirjailtu vainajan nimi. Tarvasjoen sankarivainajista kaksi oli haudattu syntymäkuntansa sankarihautaan.

Seurakunta oli jossakin vaiheessa, jota ei asiakirjoissa kerrota, erottanut alueen vanhalta hautausmaalta joukkohautausmaaksi. Tälle alueelle

Seurakunta ja Lotat luovuttamassa kaatuneiden äideille tai vaimoille myönnetty Sururistit (VR 4). Kirkkoherra Otto Perko ja Lottien puheenjohtaja Helmi Juvakoski ojentavat ristin ja kunniakirjan ensimmäisenä talvisodassa 6.12.1939 kaatuneen Lauri Koiviston leskelle Eili Koivistolle.

alettiin sankarivainajia haudata. Sodan loputtua 4.5.1940 kirkkovaltuusto teki päätöksen alueesta lahjoituksena sankarihautausmaaksi, jonne haudatuille hautapaikka on ilmainen.

Samassa kokouksessa on kirkkovaltuusto päättänyt laajentaa kirkon alttaria poistamalla edestä kaksi penkkiriviä, koska alttari on todettu liian ahtaaksi sankarihautajaisissa.

16.6.1940 on seurakunnassa vietetty ensimmäistä kaatuneiden muistopäivää ja rintamiesten kotiintulon tervetuliaisjuhlaa jumalanpalveluksen jälkeen.

7.7.1940 Seurakunta luovuttaa siirtoväen pika-asutukseen pappilasta erillään olevat maat n. 5 ha Marttilan seurakunnan rajalta, Prunkilan kylästä.

Seurakunnassa toimitettu keräys maanpuolustuksen hyväksi oli tuottanut jo 500.000 mk. (markan arvo 1940 = euroissa 2021 n. 170.000 €). ”Tulokseen oltiin tyytyväisiä, kun eräissä naapurikunnissa oli kerätty vain nimeksi.”

Päätettiin perustaa sankaripatsastoinimikunta, johon seurakunnan edustajiksi valittiin kirkkoherra Otto Perko ja opettaja Vilho Mattila.

Siirtoväelle päätettiin luovuttaa hautapaikat samoin ehdoin kuin omille seurakuntalaisille ja myös perhehauta.

Todettiin, että varsinaisesti sodan aikana seurakuntaan oli tullut vain vapaaehtoisesti pakoon tulleita siirtolaisia, mutta toukokuussa 1940 oli seurakuntaan tullut n. 450 henkeä Äyräpään pitäjän Pölläkkälän taajamasta. Heille oli järjestetty majoitus eripuolilla pitäjää. Perheille oli etsitty sijoitus tiloihin, joissa oli oma keittiö. Seurakunta oli järjestänyt kaksi vastaanottojuhlaa.

Tilastosta näkee, että kirkkoherra Perko on hoitanut myös Marttilan seurakuntaa ajalla 9.10.1939 – 30.4.1940, kun seurakuntaa v.t. kirkkoherrana hoitanut pastori Reino Ryttilä oli kutsuttu sotaan. Kirkkoherraksi jo valittu Vilho Viherväärän oli myös poissa kutsuttuna sotilaspastorin virkaan. Näin Otto Perko oli käynyt myös Marttilassa talvisodan aikana henkilökohtaisesti viemässä omaisille tiedon kaatuneista sotilaista.

Talvisodan aikana olivat jääneet kinkerit pitämättä. Yleisesti oli tapana, että hautaukset olivat sunnuntaiaamuisin tunteja ennen jumalanpalvelusta. Kun sankarihautajaiset olivat aina jumalanpalvelusten jälkeen, muuttuivat muidenkin hautajaiset pidettäväksi samalla tavalla.

Synodaalikoukselle jätetyssä vastauslomakkeessa kirkkoherra kertoo, että pitäjää on talvisodan aikana pommitettu neljä kertaa. Pähin pommitus oli 9.1.1940, jolloin pitäjään pudotettiin yli 100 pommia. Lähin pommi putosi 250 metriä kirkosta.

Liikekannallepanon määräys tuli Tarvasjoelle 17.6.1941 ja miehet kutsuttiin Kenttätuvalla seuraavaksi päiväksi. Kutsun sai myös kanttori Aarne Lehtonen ja Liisi Lehtonen ryhtyi jatkamaan kanttorin sijaisuutta. Kokoonntumisen aikana 22.6. palvelukseen kutsutut miehet osallistuivat jumalanpalvelukseen ja ehtoolliselle. JR 35 I/1 ns. Tarvasjoen komppania lähti sotaan Kenttätuvalla juhannusaattona 23.6.1941, marsien Paimion asemalle. Ennen lähtöä kirkkoherra Otto Perko puhui lähtötilaisuudessa sotilaille ja heidän omaisilleen.

Samana päivänä 5.7., kun Tarvasjoen komppania saapui Kaltimon asemalle ja lähti marsimaan taistelualueelle, putosivat ensimmäiset 18 lentopommia Tarvasjoelle Horriisiin ja Suurilaan. Eräs pommeista putosi Suurilankujan vartein lähelle Kömin tilaa ja teki valtavan kuopan. Kun seuraava päivä oli sunnuntai, kutsui kirkkoherra jumalanpalveluksessa kaikki viettämään rukoushetkeä pommikuopalle kello 13.00. Väkeä saapui runsaasti.

Kirkkoherra Perko lähetti jokaiselle rintamalla olevalle Tarvasjoen miehelle virsikirjan ja ne saapuivat kovimpien taistelujen juuri riehussa 8.8. komppaniaan Ivanselän kylään Aunuksen Hiisjärvellä. Juuri edellisenä päivänä olivat kaatuneet tämän sodan kolme ensimmäistä pitäjän sankarivainajaa.

Seurakuntaan saapui viesti lokakuun alussa, että kanttori Aarne Lehtonen on haavoittunut vaikeasti alaleukaan 30.9. ja on sotasairaalasissa. Lokakuun loppuun mennessä Tarvasjoelta oli kaatunut jo tässä sodassa 30 miestä ja ruumiiden saapuessa kotiseurakuntaan oli useita sankarihautajaisia. Suurimmat hautajaiset olivat 20.12.1941, kun 16 vainajaa siunattiin samalla kertaa. Kirkko oli ääriään myöden täynnä, kun koko pitäjä oli saattamassa sankareitaan haudan lepoon.

Tilastojen mukaan seurakunnan kirkossa käynti oli runsasta, kuten Tarvasjoella jo ennen sotaakin. Kirkkoherra ilmoittaa, että keskimäärin kirkossa kävi kesällä yli 300 ja talvella 200 seurakuntalaista. Sankarihautajaisissa oli kaksinkertainen määrä. Kirkkoherra kiittää: ”Seurakuntalaisten uhrimieli on ollut suurta. Reserviläis-, invalidi- ja kaatuneiden omaisten perheisiin kohdistuu huolenpito, apu ja myötämielisyys. Kansa täällä on vaatimatonta, ahkeaa, ystävällistä ja uskonnollista, joskin ehkä jonkin verran sulkeutunutta. Kolehdin tuloissa olemme rovastikunnan kärjessä”

1.10.1941 Otto Perko on määrätty hoitamaan Karinaisten seurakuntaa, kun heidän v.t. kirkkoherra Ahti Auranen on kutsuttu sotilaspastoriksi.

On todettava, että Tarvasjoella ei sotavuosina ollut muuta sosiaali- ja sairaanhoitohenkilökuntaa, kuin Marttilassa, myös Tarvasjoen

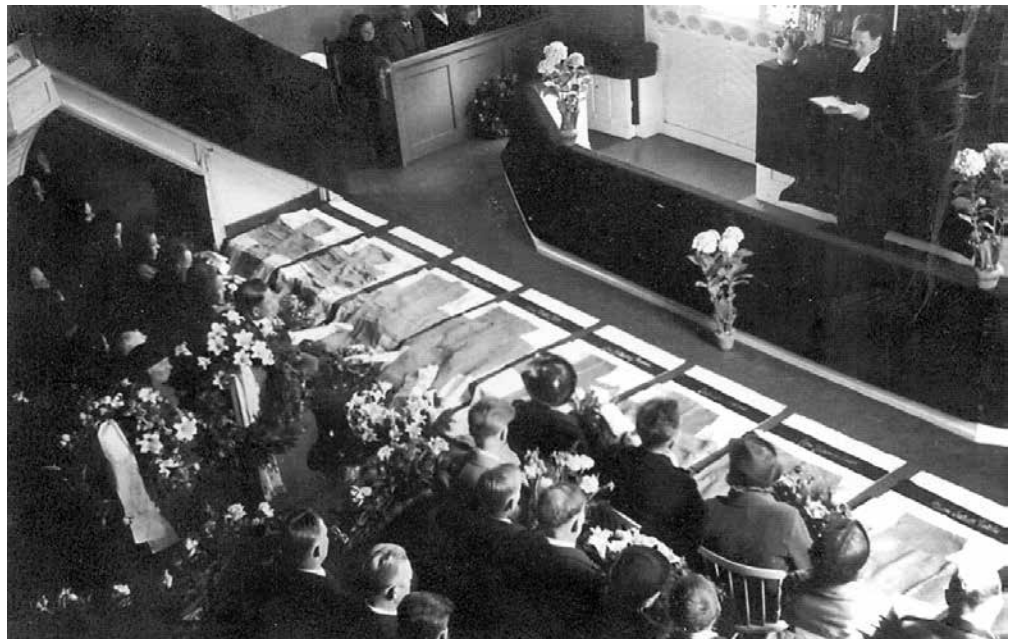
Eräs vartiovuorossa ollut mies oli kuollut sydänhalvaukseen järkytyksestä erään pommituksen aika. Kaatuneiden omaiset ottavat tiedon kaatuneesta omaisesta erittäin raskaasti. Eräs sotalleski on tullut mieleltään sairaaksi. Yleensä kuitenkin on, että surun jälkeen mieliala tulevaisuutta ajatellen on toiveikas vaikeasta ajasta huolimatta, kirjoittaa kirkkoherra. Sankarihautajaisissa on pidetty jokaiselle vainajalle erikseen oma hautajaisaarna siunauksen yhteydessä.

Syksyyn 1940 mennessä on sankarihautausmaalle pystytetty henkilökohtainen valkea risti jokaiselle vainajalle, jossa on vainajan nimi, syntymä- ja kuolinaika. Hautausmaan sivulle on pystytetty lisäksi iso valkoinen risti. Jo 15.9.1940 on perustettu sankaripatsasrahasto. Sitä on kartutettu keräyksellä ja suruvalittelu-adsesseilla.

Kirkkoherra kiittää lomakkeessa myös erityisesti ihmisten vaate- ja taloustarvikeavusta siirtoväelle. Seurakunta on ollut mukana Vapaa Apu- toimikunnassa ja pappila on ollut avustusten vastaanotto- ja jakotilana. Kirkkoherra on johtanut avustustoimintaa. Lisäksi on perustettu sotakummitoimikunta ja jokaiselle sotaorvolle on löytynyt sotakummi. Ruotsista tulleita avustuspaketteja jaettiin eniten tarvitseville.

JATKOSOTA

Keväällä 1941 Tarvasjoelle siirrettiin vielä Uudenkirkon siirtoväkeä n. 100 henkeä, ja pika-asutuksen tilajärjestelyjä saatiin ensimmäiseen suunnitelmaan.

Sankarihautajaiset 9.6.1940 Tarvasjoen kirkossa. Silloin siunattiin poissa olevina pitäjän 9 sankarivainajaa ja yksi, jonka ruumis oli saatu kotiseudulle.

hoitava, kunnanlääkäri V. Vuola ja oma kättilö. Siksi seurakunnan diakonissa Erika Walliin oli erittäin työllistetty. Väli rauhan aikana 8.6.1941, siis vähän ennen jatkosodan alkua, on kirkkovaltuusto kokouksessaan: ” lausunut erityisen kiitoksen diakonissalle uhrautuvasta työstä näinä vaikeina aikoina, mutta katsoi ettei seurakunnalla ole taloudellisia mahdollisuuksia palkan korotukseen.” Kun kunnalla ei ollut myöskään sosiaalityöntekijöitä ja terveyshoitajia, määrättiin diakonissa olemaan mukana tuberkuloositarkastuksissa ja lasten lääkitarkastuksissa kouluilla. (Tuolloin tuberkuloosiin kuoli vielä maassamme vuosittain n. 10000 henkilöä). Erityisesti diakonissan kuitenkin toivottiin ehtivän olla mukana yksinäisten vakavasti sairaiden ja kuolevien hoidossa. Diakonissa Erika Wallin oli ollut työssään Tarvasjoella jo vuodesta 1924 ja oli kaikille seurakuntalaisille luotettava ja tuttu. Sotavuosina kirkkoherra kertoo käyneensä kunnalliskodissa pitämässä 8 hartaushetkeä vuodessa ja käyneensä tervehtimässä siellä asuvia muulloinkin. Siirtoväen tultua oli kunnalliskodista tullut usealle vanhukselle asuinpaikka.

Suomen vallattua takaisin Moskovan rauhasa luovutetut alueet, alkoi siirtoväet vähitellen palata kotipaikoilleen. Erityisesti maanviljelijät halusivat ehtiä keväällä 1942 kylvöille ja tuhoutuneita rakennuksia rakentamaan. Lähteviä pyrittiin avustamaan kylvösiemenillä ja rakennustarpeilla. Kirkkovaltuusto on kokouksessaan 25.4. 1942 päättänyt ostaa 10 000 mk:lla obligaatioita siirtoseurakuntien uusien kirkkojen rakentamiseen ja suorittaa Kirkkoja Karjalaan-keräys 13000 mk. tavoitteella. Seurakunta antoi keräykseen, jonka pyhäkoulunopettajat suorittivat, 2000 mk. Samassa kokouksessa seurakunta lähetti tervehdyskäynnille rintamalla taistelevien miesten luokse kirkkoherra Perkon ja opettaja Vilho Mattilan. Milloin käynti rintamalla tapahtui, ei ole tiedossa, mutta se on tapahtunut toukokuun alussa, kun komppania oli Pioneeriniemessä lähellä Poventsaa. Kunnan edustajien ensimmäinen lähetystö oli käynyt jo tammikuussa ja Martat olivat lähettäneen suuren pakettikeräyksen huhtikuun alussa.

Maaliskuun alussa 1943 kirkkoherra Perko sai vuorostaan määräyksen sotilaspastoriksi ajalla 1.3.–30.11. 1943. Kirkkoherran virkaa hoita-

maan tuoksi ajaksi määrättiin pastori Hannes Vähä-Eskeli Liedosta. Hän piti täällä oloaikaanaan mm. vuonna 1927 syntyneiden rippikoulun ja konfirmaation.

Virkaansa palattuuan Perko on pitänyt heti kirkkovaltuuston kokouksen, jossa on päätetty lähettää jouluksi erikoislahjapaketit jokaiselle seurakunnan sotilaille. Seurakunta on varannut paketteihin 7000 mk. ja lahjoituksia otettiin myös vastaan.

Samalla summalla seurakunta päätti lähettää 12.3.1944 paketit rintamalle myös pääsiäiseksi 1944. Pakettien sisällöstä on luettelo: viljelijöiltä kerättyä ruokatarvetaa, kuten ryynejä ja leipomistuotteita, korppuja, kuivattua juustoa, uunimakkaraa ja kahvinkorviketta. Lotat leipovat ja tekevät paketit. Paketteihin liitetään Päivän Tunnussana kirja, Kevätukukia lehti ja Kunnallinen Viikkolehti, jossa on kirkkoherran kirjoittama tervehdys. (liite)

Edellä mainitun paketin lähti viemään lähetystö, josta komppanian sotapäiväkirja kertoo:” Pääsiäinen lähestyi ja pitkäperjantaina 7.4.1944 saapui Tarvasjoen seurakunnan kotiseutulähetystö komppanian vieraaksi. Siihen kuuluivat kirkkoherra Otto Perko, maanviljelijät Anton Haavisto, Valtteri Kankare ja Lauri Kujanpää sekä Olavi Kuukkala, joka nyt vaikeasta haavoittumisestaan toipuneena myös halusi tulla tervehtimään aseveljiään. Lähetystön tullessa töpinään ampuivat vihollisen kranaatinheittimet juuri 82 millisellä yli linjojen monia kymmeniä ammuksia ja meteli oli kova. Vielä iltayöstäkin tuli muutamia ammuksia samaan aikaan, kun vieraat tapailivat tuttuja komentokorsussa.” Komppania oli tuolloin Maaselän kannaksella Liistepohjassa.

Huhtikuun viimeisenä päivänä 1944 pidetyssä kirkkoneuvoston kokouksessa on päätetty istuttaa pappilan puutarhaan 10 omenapuuta, koska talvisodan ajan kovissa pakkasissa kaikki omenapuut olivat kuolleet. Kirkkoherra kertoo, että kylmä ja luminen talvi on vähentänyt kirkossa käyntiä, sillä erityisesti suuri puute jalkineista on vaikeuttanut talvella kulkemista. Moni on ottanut tavaksi kuunnella jumalanpalvelukset radiosta, josta ne tulevat koteihin ja koko perheelle. Seurakuntaan tulleita inkeriläisiä on pyritty myös auttamaan, joskaan ei tiedetty heidän

Sodasta palanneet Tarvasjoen miehet laskemassa seppeleen sankarihaudalle 12.11. 1944. Kirkkoherra Otto Perko puhumassa.

tulevaisuudestaan sodan jatkuessa. Eräitä on liitetty seurakunnan kirkonkirjoihin seurakunnan jäseniksi.

Neuvostoliiton suurhyökkäyksen alettua 10. 6.1944, alkoivat ensimmäiset siirtolaiset taas saapua Tarvasjoelle juhannuksen aikaan 1944. Kuntaamme saapuivat ensin enimmäkseen Johanneksesta olevat evakot, jotka jo talvisodan jälkeen olivat asuneet lähiseudulla. Talvisodan lähtöön verraten, nyt oli kesä ja evakkomatkaan oli varauduttu paremmin, vaikka samanlaisella kiireellä. Neuvostoliiton nopea eteneminen ruuhkautti kuitenkin kuljetukset rautateillä ja karja oli ajettava kävellen pois maata myöden. Useat mukaan saadut tavaraerät tuotiin hevospuljetuksin, jopa uuteen asuin-kuntaan asti. Paljon jäi tavaraa rautatieasemille, kun sitä ei ehditty kuljettaa pois ennen vihollisen tuloa.

Kirkkoherran mukaan seurakuntalaisten avunanto ja uhrimieli on ollut suuri, eikä hän ole havainnut erimielisyyksiä siirtoväen auttamisen ja heidän sopeutumisen suhteen. Johanneksesta tulleet evakot ovat aikaisempia siirtolaisia paremmin heti tulleet avoimina mukaan seurakunnan elämään, ja pystyneet paremmin sopeutumaan sekasortoiseen tilanteeseen.

Seurakunnan pöytäkirjat eivät varsinaisesti kerro sodan viimeisten kuukausien ankarista

taisteluista, rauhan tulosta 4.9.1944 ja miesten paluusta sodasta kotiin. Vasta Tarvasjoen komppanian paluusta illalla 11.11.1944 pitäjään ja sen kokoontumisesta seuraavana päivänä seppeleenlaskuun sankarihaudalle kaatuneita aseveljiä muistaen, kerrotaan. Kirkkoherra Otto Perko on tilaisuudessa puhunut ja toivottanut tervetuloa kotiin.

Rauhan jo tultua on seurakunnassa vietetty ainakin viidet sankarihautajaiset. Jo 39.11.1944 on päätetty kutsua arkkitehti Ilmari Virkkala suunnittelemaan sankarihautausmaahan ja koko alueen kunnostusta. Maamme sen hetken johtava hautausmaa-arkkitehti Ilmari Virkkala on käynyt seurakunnassa. Hän on tutkinut sankarihauta-alueen ja saanut alueesta kartat, mutta on sanonut häneltä pyydettyjen suunnitelmien määrän olevan niin suuri, ettei hän pysty ennen seuraavaa kesää alueen suunnitteluun. Sankarihautatoimikunta jatkoi kuitenkin patsaan pystytyssuunnitelmia ja erityisesti sen rahoituksen ongelmia vaikeassa sodan jälkeisessä taloustilanteessa.

Kirkkoherra Otto Perko oli hakenut Some-ron seurakunnan kappalaisen virkaa ja tultuaan valituksi muutti sinne 1.5.1945. Väliaikaisesti Tarvasjoen kirkkoherran virkaa tuli hoitamaan ajalle 1.5.1945 – 1.5.1946 pastori Yrjö Luojola.

SANKARIPATSAS

Sankaripatsaan ja sankarihautausmaan suunnittelusta eivät päättävät elimet mainitse, ennen kuin kirkkoherra Oiva Luoto 1.5.1946 on tullut seurakuntaan. Varmasti erillinen toimikunta, jota oli laajennettu mm. sotainvalidien edustajalla, oli tehnyt suunnittelutyötä, varsinkin kun Marttilan Aarre Aaltoselta tilaama sankaripatsas oli jo pystytetty ja paljastusjuhla oli määrätty.

Koko ajan sodassa ollut ja sotilaalliseen ripeyteen kasvanut Oiva Luoto ryhtyi heti tultuaan Tarvasjoelle toteuttamaan Virkkalan ehdottamaa suunnitelmaa. Sen mukaan haudat jätetään kahteen riviin, kuten jo ristit oli pystytetty, siirtämällä muutama jo kolmanteen riviin haudattu samaan ketjuun. Erikseen maantien puolelle rakennetaan muistomerkki tai -patsas.

Toimikunta kävi tutustumassa jo valmistuneisiin sankarihautausmaihin ja -patsaisiin. Kaikki ratkaisut tuntuivat taloudellisesti kovin kalliilta, varsinkaan kun ei haluttu tyytyä pieniin hauta-aitoihin tai vain nimimuuriin. Myöskään kuvanveistäjän sankaripatsaaseen eivät varat riittäneet.

Virkkalan vihjeen mukaan viimein päädyttiin nuoren arkkitehti Heikki Sirenin suunnittelemaan sankarihautausmaan kokonaisuuteen. Kun toimikunta vielä epäili nuoren arkkitehdin taitoja, sanotaan Virkkalan vakuuttaneen, että hän on lahjakas ja saanut hyvät opit jo isältään, joka oli rakentanut eduskuntatalon. Hautarivistö jakautuu kahteen perättäiseen massiiviseen kivipaateen, jonka laattoihin on kaiverrettu vainajan

nimi, syntymä- ja kuolinpaikka, sotilasarvo ja kaatumispaikka.

Muistomerkkinä on graniittinen sankariristi ja vaakakivilaatta. Ristin vieressä on laatta-alue, josta kerrotaan arkkitehdin sanoneen, että se on hyvä alusta taideteokselle, jos tulevat polvet sellaisen haluavat myöhemmin hankkia.

Heikki ja Kaija Sirenin töiden luettelossa Tarvasjoen sankarihauta mainitaan ensimmäisenä ja paljastuspäiväksi mainitaan 10.10.1948. Kunnallisen Viikkolehden kuvauksen mukaan juhla aloitettiin jumalanpalveluksella ja sankarihaudalla lauloi kirkkokuoro. Sen jälkeen patsastoimikunnan puheenjohtaja kunnallisneuvos Arvi Kotamäki puhui ja luovutti patsaan seurakunnalle. Seurakunnan puolesta kirkko-

herra Oiva Luoto otti patsaan vastaan kiittäen puheessaan kaikkia, jotka olivat toimineet sankaripatsaan saamiseksi. Haudalle laskettiin useita seppeleitä, mm. kaatuneiden omaisten, aseveljien, kunnan ja seurakunnan, urheilijain ja VPK:n puolesta. Lopuksi laulettiin virsi: ”Oi Herra siunaa Suomen kansa.” Sitten siirryttiin seurojen talolle, jossa juhla jatkui.”

Sankaripatsaan valmistumisjuhlaa Tarvasjoella vietettiin uudelleen vielä itsenäisyyspäivänä 6.12.1948. Lehdessä mainitaan, että patsas on muovailtu punaisesta graniitista ja paadessa ovat sanat: Isänmaan vapauden puolesta 1939 -1944.

Sankarihauta oli tullut seurakunnalle mak samaan 597.000 markkaa, jonka lahjoitukset pääosin kattoivat.

Sankarihauta valkoisin ristein ennen patsaan pystyttämistä.

Sankarihautausmaa nykyään.

Eeva Sisso

TARVASJOEN KOMPPANIA JA MANNERHEIMIN VIERAILU 80 VUOTTA SITTEEN

Kuvat Vieno Nurmi

Mannerheim ja Laaksonen saapumassa yhdyshautaan myöten Petramaan perässä niemen kärjen tukikohtaan.

Jatkosodan hyökkäysvaiheen ankarien taistelujen jälkeen, Tarvasjoen komppania JR35 1/1, oli sodan muututtua asemasodaksi saanut valvottavakseen linjat Poentsan kaupungin eteläpuolelta, siitä kaksi pitkälle Ääniseen ulottuvaa niemeä Pioneeriniemen ja Keihäsniemen. Pioneeriniemi oli rintamassa edullisessa paikassa tarkkailtaessa vihollisen asemia Poentsasta itään ja heidän hallussaan olevaa Vienan kanavan suuta. Niinpä komppania velvoitettiin pitämään asemat aina

vierailukunnossa, ja useasti saapuikin kevään 1942 aikana korkea-arvoisia upseereita, eduskunnan puolustusvaliokunta, ministereitä, ulkomaisia sotilasasiamiehiä ja lehtimiehiä tulemaan vierailulle. Toisaalta tämä rintaman osuus oli ollut melko vakaa, turvallisin juoksuhaudoin ja varovaisin liikkein, mutta joskus miehiä harmitti varomattomat vieraat, jotka aiheuttivat liikkeilleen vihollisen tulitusta aseisiin.

Näin oli tultu jatkosodassa niihin päiviin, jolloin tuli vuosi siitä, kun oli Tarvasjoelta lähdetty sotaan. Tämän vuoden ajan kovissa taisteluissa oli jo 33 Tarvasjoen miestä kaatunut ja haavoittuneita oli paljon. Kipeänä vaivasivat yhä muistot edellisen syksyn taisteluista, jolloin pitäjän miehet jo luulivat kuolevansa kaikki sukupuuttoon, ellei heitä hajauteta muihin osastoihin. Tästä he olivat lähettäneet kirjeen Mannerheimille tietämättä, että kunnanvaltuusto heidän kirjeestään tietämättä oli myös kirjelmöinyt Mannerheimille ja hän oli kirjeeseen myös vastannut. Toisaalta osa vanhemmista ikäluokista oli jo kotiutettu ja uusia oli tullut nuoremmista mukaan. Saavutettu rintamalinja oli nyt vakaa ja jatkuvalla valppaudella myös helpompi puolustaa.

Marsalkka tulee

Lauantaina 20 päivä kesäkuuta 1942 saapui hengästynyt pataljoonan lähetti komppanian komentokorsuun ja ilmoitti suullisesti, että klo 9.45 saapuu Suomen marsalkka Mannerheim

Mannerheim linjasta paluun jälkeen keskustelemassa seurueen kanssa.

mukanaan jalkaväen kenraali Walden, kenraaliluutnantti Airo, kenraalimajuri Paalu, adjutantti everstilutnantti Grönnvall, everstilutnantti Laaksonen ja kapteeni Petramaa tutustumaan JR35 rintamaosuuteen Pioneeriniemessä ja Poentsan kaupungissa.

Usea viime sodista kertova historian kirja kertoo tästä Mannerheimin vierailusta, mutta oma veteraanikirjamme kertoo komppanian sotapäiväkirjaan ja mukana olleiden, kuten mm. Vieno Nurmen ja Ahti Koskisen kertomusten pohjalta vierailun kulusta näin:

”Samalla kun tieto Marsalkan tulosta oli annettu, rajoitettiin kaikki liikkuminen niemellä minimiin, eikä vihollista saanut ärsyttää. Tykeille ja konekivääreille määrättiin täysi miehitys. Samalla tiedotettiin, ettei saanut ampua, ellei venäläiset avanneet tulta. Kello 9.40 ilmestyi neljä hävittäjää taivaalle kierrellen maantien ja Poentsan yläpuolella.

Täsmälleen ilmoitettuna aikana 9.45 saapui kaksi saksalaista isoa maastoautoa, jotka kääntyivät suoraan Pioneeriniemeen ja ajoivat siellä olevan venäläisen huvipuiston paviljongin viereen. Kersantti Ahti Koskinen oli puolijoukkueensa kanssa määrätty niemen puolivälin tukikohtaan. He olivat ryhmittyneet paviljongin viereen kentälle ja Ahti seisoi vähän ryhmänsä edessä. Autot pysähtyivät ja ensimmäisenä autosta nousi Mannerheim. Hän katsoi ryhmää ja veti kätsensä päähän, lausuen: ”Hyvä päivä Suomi poika.” Nurmi kertoo yksin etualalla seisoneen Koskisen vilkaisseen ympärilleen, kuin arvellen, että häntäkö yksin marsalkka tarkoittaa. Heti kuitenkin hän ja koko joukkue vastasi yhteen ääneen tervehdykseen. Ahti myönsi vähän pilailleensa, mutta heti vakavoituneensa tervehdykseen.

Autot jäivät paviljongin luo, mistä seurue käveli tenniskentälle. Sen laidalta oli lahden yli näköala Poentsan kaupunkiin. Sinne seurue katsoi kiikareilla, mikä siitä kohdasta olikin vielä turvallista. Tästä Mannerheim mukanaan Laaksonen ja Petramaa siirtyivät yhdyshautaan myöden niemen kärjen rannan tukikohdan juoksuhautoihin. Mukana seurasi tukikohdan päällikkö vänrikki Lammi.

Ahti Koskinen joukkueen miesten kanssa jäi ihastelemaan marsalkan seurueen autoja, joista ensimmäistä ajaneen kersantin Koskinen tunsikin. He olivat olleet talvisodan aikana aseveljinä Kollaalla, jossa Ahti oli haavoittunut. Miesten ihaillessa hyvin varustettuja ja aseistettuja autoja he kuulivat venäläisten panssarintorjuntatykin laukaukset niemen kärkeä kohti.

Tarkkailumatka niemen kärkeen

Mannerheim oli seuruneen tullut juoksuhaudat pitkin tukikohdan ensimmäisen vartiomie-

hen luo, jota hän tervehti kädestä pitäen. Hänen muistetaan toivottaneen voimaa ja kestävyyttä tällä tärkeällä vartiopaikalla. ”Ehkä sota ei enää kestä kauan.” Asemassa oli haarakaukoputki, josta Mannerheim alkoi katsoa vastapäätä olevia venäläisten asemia. Juuri aivan kohdalla oli leipätehdas ja sen vieressä venäläisten panssarintorjuntatykkiasema. Sieltä nämä myös seurasivat tarkasti meidän vastapäistä liikennettä ja ampuivat herkästi sitä havaitessaan.

Seurueen edellä kulkenut Petramaa lähti eteenpäin ja tuli juuri juoksuhaudassa vaarallimmalle paikalle. Mannerheim oli tuskin vasta saanut näköyhteyden vastarantaan, kun sieltä panssarintorjuntatykit ampuivat viisi laukausta. Yksi ammuksista osui Petramaan yläpuolella olevaan mäntyyn, jossa se räjähti. Sirpaleita rapisi ympäriinsä; joitakin osui Petramaan käsiin ja katkaisi toisesta kaksi sormeaa. Mannerheim pysyi hyvin rauhallisena ja seurue ohjattiin tukikohdan korsulle, jonne huudettiin lääkintämiehiä.

Pian paikalle ehti kaksi lääkintämiestä: alikersantti Vepsä, myöhemmin Metsämaalla asunut karjalaismies ja korpraali Arvo Tarkiainen, kotoisin Kalajoelta. Tarkiainen sitoi taitavasti Petramaan käden ja Mannerheim seurasi sivusta tarkasti työtä. Kun sitominen oli valmis, sanoi Mannerheim Tarkiaiselle: ”Minä nimitän teidät tällä päivämäärällä korpraaliksi.” Tarkiainen, jonka ei ollut tullut neulottua natsaa takkiinsa, sanoi nyt ”Herra marsalkka, minä olen jo korpraali.” Hämmäntymättä Marski jatkoi: ”Minäpä ylennän teidät sitten alikersantiksi.” Vierellä oleva Petramaa valitti huonoon onneeseen ja sanoi: ”Taisipa minusta nyt tulla vain palkkasoturi.” Mannerheim kääntyi nyt hänen puoleensa ja sanoi: ”Minäpä ylennän myös kapteenin majuriksi.”

Nyt Mannerheim ja hänen seurueensa palasivat autoille ja poikkesivat vielä komppanian komentopaikan vieressä joukkosidontapaikalle. Täällä Petramaan haavoja vielä tutkittiin. Petramaan, joka oli innokas ratsastaja, kerrotaan valitelleen siellä sitä, että sirpaleet olivat niin pahasti naarmuttaneet myös hänen saappaitaan. Tuolloin Mannerheim oli hymyillen sanonut: ”Majuri voi teettää uudet saappaat minun lasakuuni.”

Selostukset tästä marsalkan Poentsan matkasta päättyivät historioissa lauseeseen: ”Iltapäivällä vierailu jatkui tutustumisella paikalliseen sotavankileiriin, jossa marsalkka muun muassa keskusteli vankina olevan ruhtinas Volhovskin kanssa.” Tarvasjoen komppanian miehille Mannerheimin vierailu jäi pysyvästi muistoihin.

Kalervo Mäkinen

Suomen marsalkka Mannerheim saapuu 20.6. 1942 klo 9.45 Tarvasjoen komppanian lohkolle Pioneeriniemen tukikohtaan tarkastuskäynnille.

Mannerheim on lähtenyt etulinjaan. Muu seurue odottaa.

TÄMÄN PÄIVÄN LAPSET OVAT HUOMISEN SUOMI

Olen saanut tutustua koulumaailmaan ja peruskouluun niin oppilaan, opiskelijan, opettajan, koulunjohtajan, sivistysjohtajan, rehtorin kuin huoltajankin näkökulmasta.

Joskus on hyvä pysähtyä tarkastelemaan, missä ollaan juuri nyt, mistä ollaan tultu ja mihin ollaan menossa.

Opetus Suomessa koki mullistuksen 1970-luvulla, kun koululaitos uudistettiin perusteellisesti. Suomeen luotiin peruskoulujärjestelmä, joka mahdollisti yleissivistävän koulutuksen kaikille suomalaisille varallisuudesta tai asuinpaikasta riippumatta. Nykymuotoinen peruskoulu saavuttaakin ensi vuonna puolen vuosisadan merkkipaaluksa.

Peruskoulu-uudistuksen tavoitteena ja yhtenä eteenpäin ajavana tekijänä oli tasa-arvon ideologia; vahva pyrkimys siihen, ettei koulutusmahdollisuuksia rajattaisi enää vanhempien aseman, varallisuuden tai asuinpaikan perusteella. Peruskoulua pidetään merkittävimpänä uudistuksena suomalaisessa koulutuspolitiikassa sitten vuonna 1921 säädetyin oppivelvollisuuslain jälkeen. Peruskoulu 73- tapahtumassa puhunut silloinen pääministeri Kalevi Sorsa korosti uudistuksen edellyttämää pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä seuraavin sanoin:

”Tulokset näkyvät vasta vuosien kuluttua ja viime kädessä me voimme arvostella jonkin koulumuodon työn tuloksia vasta sitten, kun sen kasvatit hajaantuvat yhteiskuntaan eri sektoreille ja ottavat vastuun asioiden hoitamisesta. Vasta silloin me voimme peruskoulunkin osalta arvioida, kuinka hyvin se on onnistunut kasvatamaan vastuuntuntoisia, yhteistyökykyisiä ja solidaarisia kansalaisia ja missä määrin heidän mielenterveytensä kestää yhä kiihkeämmin sykkivän ja nopeammin muuttuvan yhteiskunnan paineen.”

Edustan itse Kalevi Sorsan kuvailemaa sukupolvea, joka on pikkuhiljaa hajaantunut yhteiskunnan vastuunottajiksi. Koen, että peruskoulu ja sen jälkeinen koulutus on antanut riittävät eväät vastuunkantoa ajatellen. On kuitenkin huomioitava myös se, että kaikilla ei mene hyvin ja yhteiskunta on eriarvoistunut. Peruskoulu ja oppivelvollisuusiän nosto sekä maksuton toisen asteen koulutus antavat hyvät lähtökohdat yksilön hyvinvoinnille, mutta aina se ei riitä. Onkin äärimmäisen tärkeää pitää huolta hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteista ja huolehtia

kaikista yhteiskunnan jäsenistä; urheilun termin ketju on juuri niin vahva kuin sen heikoin pelaaja. Eriarvoistuminen, itsekeskeisyys ja välinpitämättömyys ovat asioita, joihin Suomella ei ole yksinkertaisesti varaa.

Perusopetuksen tavoitteiksi on asetettu kasvattaa oppilaat vastuuntuntoisiksi, tasapainoisiksi, itsenäisiksi, luoviksi, yhteistyökykyisiksi, rauhantahtoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, jotka pystyvät ajattelemaan yksilöllisesti, mutta toimimaan toiset huomioon ottaen ja muita ihmisiä sekä luontoa ja ympäristöä kunnioittaen. 80- ja 90 –luvulla kouluissa ja oppilaitoksissa panostettiin esimerkiksi oppilaiden osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Ensimmäiset oppilaskunnat perustettiin ja oppilaita pyrittiin saamaan mukaan mm. opetussuunnitelmien laatimiseen. Myös vanhemmat ja vanhempainyhdistykset otettiin aktiivisemmin mukaan koulutyön tukemiseen ja koulutyön arviointiin. Oppilaat nähtiin aktiivisina toimijoina, oppiminen oli yhteistoiminnallista, opettajien roolissa korostuivat ohjauksen, kannustamisen ja oppimisen mahdollistamisen tehtävät. Puhuttiin oppimaan oppimisesta. Erilaisiin oppimisympäristöihin ja työtapoihin kiinnitettiin yhä enemmän huomiota.

Tehokas oppiminen tarkoitti oppimismahdollisuuksien luomista sekä positiivisen oppimishalun virtittämistä ja säilyttämistä. Mustia pilviä alkoi kuitenkin kerääntyä perusopetuksen ylle tasa-arvon näkökulmasta katsottuna: tytöt menestyivät koulussa paremmin kuin pojat ja pojat tarvitsivat enemmän tukea oppimiseensa. Sitten iski lama ja yhteiskunta joutui karsimaan ja luopumaan monesta hyvinvointivaltion palvelusta. Myös koulutuksen määrärahoista nipistettiin: koulu- luokkien ryhmäkokoja kasvatettiin, kun pieniä kouluja lakkautettiin. Jo aikaisemmin valtion korvamerkityistä koulutukseen tarkoitetuista rahoista oli luovuttu ja kunnilla oli enemmän päätösvaltaa koulutukseen sijoitettavista rahoista.

Tarkastelen asiaa luonnollisesti koulun näkökulmasta, mutta väkisinkin itselleni on syntynyt mielikuva siitä, että koulutus nähtiin tuolloin ja nähdään ehkä edelleen kunnan pakollisena kulueränä, vaikka sen tulisi olla satsaus tulevaisuuteen, kuten valtakunnan ja kunnan tason päättäjät muistavat puheissaan toistuvasti mainitakin.

Suomalaiset oppilaat ovat kuitenkin edelleen maailman huipulla ja pääsääntöisesti oppilaat ovat tyytyväisiä elämäänsä. Tästä on syytä pitää kiinni ja panostaa edelleen oppilaiden hyvinvointiin. Oppilaiden kohtaamiseen ja heidän yksilölliseen tukeen on varattava riittävästi aikaa hektisessä koulumaailmassa. Ryhmäkoot ovat isoja. Oppilailla on ongelmia sosiaalisissa taidoissa eikä ryhmässä toimiminen onnistu ilman aikuisen jatkuvaa tukea. Opettaja saattaa olla luokassa ainoa aikuinen eikä aika yksinkertaisesti riitä oppilaiden yksilölliseen kohtaamiseen. Inklusion hengessä on luovuttu pienryhmäopetuksesta eli oppilas, joka hyötyisi pienemmästä ryhmästä ja useamman aikuisen tuesta, ei sitä saa.

Kiinnostus koulunkäyntiä kohtaan on muuttunut. Oppilaan mielenkiinnon kohdistumista ovat jakamassa mm. internet sekä sosiaalinen media. Kännyköiden käytön lisääntyminen ei todennäköisesti ole varsinaisesti syy motivaation puutteeseen, mutta tietynlainen sinnikkyys ja sitkeys on hävinnyt oppilaiden työskentelystä. Kärjistäen voisi sanoa, että useilla lapsilla ja nuorilla on vaikeuksia tehdä töitä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti, asiat pitäisi tapahtua heti. Tämä pätee varmasti myös moniin aikuisiin.

Tietynlainen näköalattomuus on hiipinyt erityisesti peruskoulunsa päättävien nuorien tulevaisuuden suunnitelmiin. Korona-aika ei ole ainakaan helpottanut tilannetta ja huoli ahdistuneista ja huonosti voivista nuorista on arkipäivää jokaisessa koulussa.

Jossakin määrin myös vanhemmuus on murosvaiheessa. Yhtä lailla, jos lapset ja nuoret vertailevat itseään toisiinsa, myös vanhemmuudessa kilpaillaan mahdollisimman hyvien lähtökohtien tarjoamisesta jälkikasvulle. Tai sitten ei. 90-luvun laman vaikutukset näkyvät edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa ja mm. syrjäytymisen työelämästä on todettu siirtyvän herkästi sukupolvelta toiselle. Jotta apua saa, tulisi olla aktiivinen, osallistuva, hieman jopa itsekeskeinen ja kyynärpää tekniikan hallitseva vanhempi. Suomessa asuu maailman onnellisin kansa, mutta tästä huolimatta meiltä löytyy uupuneita äitejä ja isiä sekä ahdistuneita lapsia ja nuoria. Valitettavan usein koulumaailmassa törmätään myös vanhempiin, jotka odottavat palvelua ja vaativat vain omalle lapselleen parasta mahdollista opetusta ja tukea.

Outi Nieminen

Toivonkin, että tulevaisuuden koulussa puhaltavat osallisuuden tuulet. Oppilaat, oppilaiden vanhemmat, koulun aikuiset ja muut kasvatuskumppanit puhaltavat yhteen hiileen. Hyväksymme erilaisuuden ja kunnioitamme jokaisen yksilöllistä oikeutta olla oma itsensä. Emme anna tilaa eriytymiselle vaan näemme tasapuolisen kohtelun ja tasa-arvon asiana, jonka puolesta kannattaa taistella ja jota on syytä edelleenkin pitää arvossaan.

Jatkossakin tarvitsemme ihmisiä erilaisiin tehtäviin ja töihin, vaikka teknologia kehittyi huimaa vauhtia. Kone tai robotti ei pysty korvaamaan ihmistä esimerkiksi hoiva-alan tehtävissä tai kasvatuksen ja koulutuksen alalla. Tärkeitä taitoja tulevaisuuden ammatteja ajatellen ovat edelleen sosiaaliset taidot, ryhmässä työskentelyn taidot ja elinikäisen oppimisen taidot. Meidän tulee kyetä ajattelemaan empaattisesti ja inhimillisesti.

Koulun tehtävänä on opettaa ja kasvattaa, vanhemmat huolehtivat kasvatuksesta ja oppimisen tukemisesta ja oppilas oppimisesta ja koulutyöskentelystä. Vain yhdessä onnistumme tässä tehtävässä.

Puhe Itsenäisyyspäivänä 2021 **Outi Nieminen**

Koulu ja uusi liikuntahalli.

Eeva Sisso

KANSALLINEN VETERAANIPÄIVÄ 2022

Vuoden 2022 Kansallista Veteraanipäivää vietettiin 27.4., myös Tarvasjoella, teemalla ”Maamme versoo uutta”. Päivän keskeinen tavoite oli veteraanien perinnön muistaminen ja kunnioittaminen, sekä nyt erikoisesti sen siirtäminen seuraaville sukupolville, kun olemme siirtymässä perinneaikaan.

Päivän aikana Tarvasjoen koulu laski seppeleen Veteraanikivelle ja koulun oppilaat Aaro Rönneä ja Ville Viitanen pitivät näin kuuluvan puheen:

Kunnioitetut sotaveteraanit ja lotat. Hyvä yleisö.

Olemme eläneet poikkeusoloissa jo kolme vuotta pandemian takia. Emme ole pystyneet juhlistamaan kunnolla tätä yhtä Suomen tärkeimmistä juhlapäivistä. Tänään se on vihdoin taas mahdollista.

On suuri kunnia päästä puhumaan Suomen itsenäisyyden puolustajille juuri teille omistettuna päivänä. Te mahdollistitte hyvän elämän

Kuvat Leevi Martiskainen

meidän kaltaisille koululaisille. Meidän ei ole tarvinnut pelätä sitä, että joku hyökkäisi aseine kimppeemme tai että meitä pommitettaisiin. Saimme tämän kaiken, mitä meillä on ilmaiseksi teidän uhraustenne avulla. Olemme siksi teille ikuisesti kiitollisuudenvelassa tästä kaikesta.

Sota on tuntunut kaukaiselta ajatukselta varsinkin nuorille, mutta nyt asiat ovat muuttuneet. Sota Ukrainassa on näyttänyt meille, että vaara voi olla hyvinkin lähellä. Mutta Te tuotte toivoa meille. Te olette elävä kuva siitä, että vaikeudet ovat tarvittaessa voitettavissa. Kun me nuoret puhumme teistä sotaveteraaneista ja lotista, me puhumme teistä kunnioittaen. Omat isovanhem-

pammekin taistelivat Suomen itsenäisyyden puolesta. Meidän täytyy muistaa, kuinka kallis tämä maa oli teille.

On lähes mahdotonta kuvitella, millaista on ollut jättää oma puoliso ja lapset, kun on tullut aika puolustaa isänmaata. Tietäkää kuitenkin tämä, rakkaat veteraanit, tämä maa ja sen tulevat sukupolvet eivät tule milloinkaan unohtamaan sitä kaikkea mitä te teitte sen vuoksi, että me kaikki saamme elää täällä pohjantähden alla vapaassa, kauniissa ja rauhallisessa maassa.

Kunnioituksemme teitä kohtaan on mitä suurin. Teidän muistonne ei saa himmetä koskaan.

TARVASJOELLA TAPAHTUU

8. 6. Metsästäjäyhdistys Tarvas järjestää metsänsä yhdistykselle vuokranneille **Hirvipeijaiset** ampumaradan laavulla klo 16 – 20, soppatarjoilu

11. 6. Avoimet kylät tapahtumat:

Avoimet ovet: **Vuorilinna klo 11 -15** Tarvasjoen Nuorisoseura, Martat, Lions Club sekä Tarvasjoen Urheilijoiden jalkapallo- ja yleisurheilujaosto esittelevät toimintaansa.

Martoilla virkkauspiste ja leivonnaismyyntiä

Lieto-opiston maalausryhmän näyttely.

Sansa myy vohveleita.

Nuorisoseuralla on kahvia ja grillimakkaraa.

Metsärannan puutarhan kukkamyyntiä

NeoLifen tuotemyyntiä.

Musiikkia esittävät Timo, Juho ja Markku sekä Tarvasjoen koulun musiikkikerho

Suurilan puisto

- Lasten leikkitapahtumaa kentällä ja onkimiskilpailut mato-ongella rannalla.

Kertun tupa

- Kotiseutuyhdistys Tarvaisten kesäpiha ja nukkenäyttely
- Makasiinilla Soile Nikulan taidenäyttely.
- Eläkeliiton myyjäiset ja lettubaari

Kirpputori ja Borsch-keittoa, klo 11 -15 entisen lääkäritalon tiloissa.

Ukrainan pakolaiset ja pakolaisten ystävät

Antiikki Ajaton Ajatonta antiikkia Horrisissa klo 10 -15 Aurantie 331

Kotilehdon puoti Horrisissa Kierrätyskäsiyöt klo 11-15 Uitontie 6

17.6. Kesäteatteri ja Vuorilinna klo 18 ” Ihana ikivihreä” konsertti Jarkko Salmi, Arja Pirtinen ja Jari Koskinen Kotiseutuyhdistys Tarvaiset

19. 6. Maatilamatkailupäivä, klo 12 alkaen matkailutila **Usvapelto**, Rakkilantie 9

29. 6. Mikko Alatalo-lauluilta Vuorilinnan pihalla (Salomäentie 9) **klo 18 -20.** Juho Palta laulaa ja laulattaa, saa tanssiakin mukana. Sateen sattuessa ollaan sisällä Vuorilinnassa. Lipun hinta 10€ sisältää kahvin. Tarvasjoen Nuorisoseura.

27. 7. Perinteinen lauluilta Liedonperän Sipilässä, Liedonperäntie 790. Seurakunta ja lähetyspiiri.

5. 8. klo18 Tarvasjoen Nuorisoseuran Lapsiteatteri TaNuLa esittää Vuorilinnassa koko perheen näytelmän Ella ja kaverit. Liput aikuiset 15 € ja lapset 10 €. Seuraavat esitykset:

6. 8. klo 14, 12. 8. klo 18

14. 8. klo 14, 19. 8. klo 18

21. 8. klo 14

7. 8. Suurilan Oopperajuhlat Seppälän tehtaalla klo 15.00 Suurilan Kyläyhdistys

19. – 28. 8. Lieto viikko. Teema Tiede ja Kulttuuri.

26.8. ”Iloisesti syksyyn” -tapahtuma Kertun tuvan pihapiirissä.

28.8. Varsinais-Suomen Museopäivä. Lieto museo ja Tarvasjoen Kotiseutumuseo